

Sisekaitseakadeemia

Finantskolledž

Edgar Iljin

**VENEMAA KAUBANDUSLIKU PIIRANGU MÕJU EUROOPA
LIIDU VÄLISKAUBANDUSELE**

Lõputöö

Juhendaja:

Indrek Saar, PhD

Tallinn 2018

SISEKAITSEAKADEEMIA LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

Finantskolledž	Juuni 2018
<p>Töö pealkiri eesti keeles: Venemaa kaubandusliku piirangu mõju Euroopa Liidu väliskaubandusele.</p> <p>Töö pealkiri võõrkeeles: The Impact of Russia's Trade Restriction on Foreign Trade in the European Union.</p> <p>Lõputöö on kirjutatud eesti keeles ning koosneb 50 leheküljest. Töös on kasutatud 33 allikat. Lõputöö eesmärgiks on selgitada välja Venemaa embargo mõju Euroopa Liidu liikmesriikide kaubavoogudele.</p> <p>Töö eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised uurimisülesanded:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Anda ülevaade sanktsioonidest ehk kaubandust piiravate meetmetest. 2. Anda ülevaade sellest, kuidas kaubanduspiirangud mõjutavad majandust. 3. Anda ülevaade Euroopa Liidu ekspordi kaubanduspiirangutes. 4. Analüüsida EL-i liikmesriikide ekspordi ja kaubanduspartnereid. <p>Töö koostamisel kasutatakse empiirilist uurimismeetodit, mille raames teostatakse ka juhtumiuuringut. Juhtumiuuringu alusel hinnatakse, kui kahjulik oli embargo kehtestamine Euroopa Liidule statistiliste andmete põhjal. Teoreetilisest osast ülevaate andmiseks kasutatakse erinevat erialast eesti-, inglise- ja venekeelset kirjandust, vene- ja inglisekeelseid uurimusi, Euroopa Liidu määrusi ja ekspordi statistikat. Lõputöö tulemusel selgus, et sanktsioonide tagajärjed ei olnud EL-i jaoks nii negatiivsed ja rasked, et oleks oht ettevõtete püsijäämisele. Euroopa Liidul tuleb rakendada kaitsemeetmeid lühiajaliste riskide maandamiseks ning ekspordi ümber suunamiseks. Venemaa turg jääb poliitilistel põhjustel täiesti ettearvamatuks, millepärast tuleb lähimatel aastatel arvestada riskidega, mis kaasnevad Venemaa turule sisenemisel.</p>	
Võtmesõnad: kaubanduslik keeld, kaubavahetus, sanktsioonid, embargo, statistika, Euroopa Liit.	
Võõrkeelsed võtmesõnad: trade ban, trade, sanctions, embargo, statistics, European Union.	
Säilitamise koht: Sisekaitseakadeemia raamatukogu	
<p>Töö autor: Edgar Iljin</p> <p>Olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik lõputöö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, seisukohad, kirjalikest allikatest ja mujal allikates saadud info on nõuetekohaselt viidatud. Olen nõus oma lõputöö avaldamisega elektroonilises keskkonnas.</p> <p>Allkiri:</p>	
<p>Vastab lõputöö nõuetele</p> <p>Juhendaja: Indrek Saar Allkiri:</p>	
<p>Kaitsmisele lubatud</p> <p>Kolledži direktor: Kerly Randlane Allkiri:</p>	

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. VÄLISMAJANDUSPOLIITILISED HOOVAD JA NENDE MÕJUD	6
1.1 Levinumad kaubanduspiirangud ja sanktsioonid	6
1.2 Kaubanduspiirangute mõju ja nende leevendamine	11
2. KAUBANDUSLIKU PIIRANGU TULEMUSTE UURING	18
2.1 Embargo tagajärjed ja nende hindamine Venemaa embargo näitel	18
2.2 Kaubanduspiirangute mõju Euroopa Liidu väliskaubavahetusele.	24
KOKKUVÕTE	34
SUMMARY	36
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	38
Lisa 1. Kaubakoodid ja nende kirjeldus	42
Lisa 2. WTO funktsioonid.....	45
Lisa 3. Euroopa Liidu liikmesriikide eksport Venemaale.....	48

SISSEJUHATUS

Maailma kaubandust võib iseloomustada kui suurt võrgustiku, kus jõukamate riikide majanduspoliitiline otsus omab tagajärgi ka teistes riikides. Paljud riigid on kehtestanud kaubandust piiravaid meetmeid, seades väljast sissetoodavale kaubale makse ja erinõudeid ning andes oma toodangule eeliseid rahaliste toetuste abil. Viimasel sajandil on loodud erinevaid majanduslikke ühinguid nagu Euroopa Liit, NAFTA ehk Põhja-Ameerika Vabakaubanduse Leping ja Kagu-Aasia Maade Assotsiatsioon. Nende rühmade abil proovitakse vähendada kaubanduse tõkkeid. Üle maailma kehtivad omakorda WTO reeglid, mille peaesmärk on soodustada kaubandust. Lõpuks on väljakujunenud mitmetasandiline ja keerukas süsteem ja kaubandusreeglistik.

Töö aktuaalsus seisneb selles, et 2014. aastal olid suured rahutused seoses Ukraina sündmustega, kus Venemaa annekteeris Krimmi. Selle tagajärjel paljud riigid kehtestasid sanktsioone Venemaa vastu. Sanktsioonidega taheti mõjutada Venemaa poliitilisi otsuseid. Kuid vastuseks tuli ainult Venemaa impordi kaubanduslik keeld. Antud töös uuritakse, kuidas Venemaa sanktsioonid mõjutasid EL-i majandust.

Uudsus seisneb selles, et esmakordselt on Venemaa poolsed sanktsioonid mõjutanud ELi ning Venemaa embargo (kaupade sisse- v. väljaveo keeld) kehtib tänapäevani. Esimene samm kaubanduspiirangu meetmetes oli tehtud 23. juuni 2014 ELi poolt Venemaa vastu ehk see meede reguleeris Krimmist ja Sevastopolist pärit kaupadele kohaldatavaid piiranguid. Venemaa kehtestas samamoodi kaubandusliku embargot teiste riikide suhtes, millest kannatada sai ka ELi liikmesriigid.

Majanduspoliitilised sanktsioonid on suunatud välisriigi ekspordi piiramiseks, mille tagajärjel mõjutakse ka majandust.

Arenenud riikide majandusüksused on omavahel seotud tänu arenenud kaubandusele. Seejärel tekkis olukord, kui hakati kasutama kaubandust piiravaid meetmeid, et arendada või kaitsta oma majandust. Kauba tariifi tõstmine, kvootide kehtestamine ja kaubanduslik keeld võib mõjutada välispoliitikat, mida suured riigi kasutavadki teineteise vastu.

Uurimisprobleem püstitatakse küsimusena, kuidas on Venemaa kaubanduslik keeld mõjutanud ELi majandust.

Lõputöö eesmärgiks on selgitada välja Venemaa embargo mõju Euroopa Liidu liikmesriikide kaubavoogudele.

Töö eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised uurimisülesanded:

1. Anda ülevaade sanktsioonidest ehk kaubandust piiravate meetmetest.
2. Anda ülevaade sellest, kuidas kaubanduspiirangud mõjutavad majandust.
3. Anda ülevaade Euroopa Liidu kaubanduse ekspordi piirangutest.
4. Analüüsida EL-i liikmesriikide eksporti ja kaubanduspartnereid.

Töö koostamisel kasutatakse empiirilist uurimismeetodit, mille raames teostatakse ka juhtumiuuringu. Juhtumiuuringu alusel hinnatakse, kui kahjulik oli embargo kehtestamine Euroopa Liidule statistiliste andmete põhjal.

Lõputöö koosneb kahest peatükist, mis omakorda jagunevad kaheks alapeatükiks. Esimeses peatükis käsitletakse kursusetööteoreetilist poolt, kus kasutatakse kirjeldavat meetodit. Kursusetöö teises alapeatükis antakse ülevaade majandussanktsioonide mõjust ja nende leevendamisest. Teises peatükis uuritakse Venemaa majandussanktsioonide mõju Euroopa Liidule statistika andmetel. Teises alapeatükis tuuakse välja uuringu järeldusi.

Teoreetilisest osast ülevaate andmiseks kasutatakse erinevat erialast eesti-, inglise- ja venekeelset kirjandust, vene- ja inglisekeelseid uurimusi, Euroopa Liidu määrusi ja ekspordi statistikat.

1. VÄLISMAJANDUSPOLIITILISED HOOVAD JA NENDE MÕJUD

1.1 Levinumad kaubanduspiirangud ja sanktsioonid

ELi piiriülese liikumise jälgimisel peavad Euroopa tolliasutused võtma kasutusele meetmeid, et tagada: rahvusvaheliste kaubavoogude tarneahela usaldusväärsus, tagada liidu ja selle elanike turvalisus ja ohutus, kaitsta ELi ja selle liikmesriikide finants- ja majandushuve, hõlbustada ja kiirendada seaduslikku kaubandust ning edendada ELi konkurentsivõimet. Viimastel aastatel võeti kasutusse merekaubanduses lastiga seotud riskide hindamist enne selle pealeaadimist kolmandas riigis või enne lasti saabumist Euroopa Liidu territooriumile või tollisihikohta.

„Piiravad meetmed kehtestatakse nõukogu ühise välis- ja julgeolekupoliitika (ÜVJP) valdkonna otsustes. Vastava ettepaneku teeb liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja. Kavandatavad meetmed vaatavad seejärel läbi asjaomased nõukogu ettevalmistavad organid: Nõukogu töörühm, mis vastutab geograafilise piirkonna eest, kuhu sihtriik kuulub (näiteks Ida-Euroopa ja Kesk-Aasia töörühm (COEST) Ukraina ja Valgevene puhul, Mašriki ja Magribi töörühm Süüria puhul või muu ettevalmistav organ); Välissuhete nõunike töörühm (RELEX); Vajaduse korral poliitika- ja julgeolekukomitee; alaliste esindajate komitee (COREPER II)“ (Euroopa Ülemkogu, 2017).

„Seejärel võtab nõukogu otsuse ühehäälsel toetusel korral vastu. ÜVJP valdkonna nõukogu otsuse alusel esitavad kõrge esindaja ja komisjon ühisettepaneku nõukogu määruse kohta. RELEX vaatab ühisettepaneku läbi ning edastab COREPERile ja nõukogule vastuvõtmiseks. Seejärel teavitab nõukogu Euroopa Parlamenti nõukogu määruse vastuvõtmisest. Määruses sätestatakse meetmete täpne ulatus ja nende rakendamise üksikasjad. Kuna määrus on üldiselt kohaldatav õigusakt, on see ELis kõigile isikutele ja üksustele (ettevõtjad, riigiasutused jne) siduv. Kui nõukogu otsus hõlmab vara külmutamist ja/või muud liiki majandus- ja/või finantssanktsioone, tuleb need meetmed rakendada nõukogu määrusega“ (Euroopa Ülemkogu, 2017).

„Isikutele ja üksustele, kelle vara külmutatakse või kellele kohaldatakse reisipiiranguid (loetellu kantud isikud ja üksused), teatakse nende vastu kehtestatud meetmetest:

Isiklikult kirja teel, kui isiku aadress on teada; Nõukogu poolt Euroopa Liidu Teataja C-seerias avaldatava teatega“ (Euroopa Ülemkogu, 2017).

„Rahvusvaheline sanktsioon on välispoliitika meede, mille eesmärk on rahu säilitamine või taastamine, konfliktide ära hoidmine, rahvusvahelise julgeoleku tugevdamine, demokraatia, õigusriigi põhimõtete ja inimõiguste toetamine ja tugevdamine või terrorismi vastu võitlemine. Rahvusvahelise sanktsiooni kehtestamise eesmärk kitsamalt on suunata kolmandaid riike või sanktsioneeritud isikuid järgima rahvusvahelise õiguse norme ja põhimõtteid, muuta sanktsioneeritud tegevuse jätkamine võimalikult kulukaks ja ebamugavaks või tõkestada sanktsioonide adressaadi vastuvõetamatut tegevust. Euroopa Liidu terminoloogias kasutatakse mõiste „sanktsioon“ asemel mõistet „piirav meede“.“ (Välisministeerium, 2017).

„Majanduslikud sanktsioonid jagunevad omakorda kaubandus- ja finants sanktsioonideks. Kaubandussanktsioonid on üldised või spetsiifilised ning võivad hõlmata ekspordi ja/või impordikeeldu (kaubandussanktsioone võidakse kohaldada konkreetsete kaupade suhtes, nagu nafta, puit või teemandid, samuti relvaembargo), investeeringute, maksete ja kapitali liikumise keelustamist või tariifsete soodustuste tühistamist. Finants sanktsioone (rahaliste vahendite või majanduslike ressursside külmutamine, ülekannete keelustamine, ekspordikrediidi või investeeringute piirangud) aga kohaldatakse üldjuhul sihtmeetmetena, mille eesmärk on mõjutada konkreetsete isikute, rühmituste või üksuste poliitikat või käitumist“ (Välisministeerium, 2010).

„EL on sageli kohaldanud finantsalaseid sihtmeetmeid, mida võib suunata konkreetsete isikute, rühmituste ja üksuste vastu, kelle poliitikat või käitumist tahetakse mõjutada. Sellised sanktsioonid hõlmavad nii kohustust külmutada sihtrühma isikute ja üksuste vahendid ja majanduslikud ressursid, kui ka keeldu lubada nimetatud isikutel ja üksustel otseselt või kaudselt vahenditele või majanduslikele ressurssidele juurde pääseda või neist kasu saada. Erandeid tehakse vastavalt konkreetsetele tingimustele ja menetlusele (näiteks vahendite suhtes, mis on vajalikud põhiliste kulude kandmiseks, sealhulgas toidukaupade, rendi või hüpoteegi, ravimite ja ravi eest tasumiseks)“ (Euroopa komisjon, 2009).

Rahvusvahelisi sanktsioone kehtestab ÜRO ja Euroopa Liit. EL kehtestab rahvusvahelisi sanktsioone õigusaktidega ja ÜRO oma Julgeolekunõukogu resolutsioonidega. Ühised seisukohad, resolutsioonid kui ka määrused on kohustavat laadi, kuid nad erinevad juriidilise siduvuse poolest. Ühised seisukohad ja resolutsioonid kohustavad üksnes riike

ja on suunatud ainult riikidele. EL-i määrused kehtestavad vahetult õigusi ja kohustusi nii liikmesriikidele kui ka nende kodanikele ja juriidilistele isikutele (Välisministeerium, 2010).

„ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonide rakendamiseks vastu võetud piiravatel meetmetel ei ole lõpptähtaega. Need muudetakse või tühistatakse viivitamatult pärast vastavasisulist ÜRO otsust. Enne nõukogu otsuse pikendamise otsust vaatab nõukogu piiravad meetmed läbi. Sõltuvalt sellest, kuidas olukord kujuneb, võib nõukogu igal ajal otsustada piiravaid meetmeid muuta, nende kehtivusaega pikendada või nende kohaldamise ajutiselt peatada“ (Euroopa Ülemkogu, 2017).

„Euroopa Liidus reguleerib sanktsioonide rakendamist Euroopa Liidu Nõukogu, kes kehtestab määrused Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 215 alusel. Nõukogu määrused on kõigis liikmesriikides otsekohalduvad. Nõukogu otsused hõlmavad kõiki kehtestatud piiravaid meetmeid, kuid nõukogu ei saa kehtestada määrusi selliste piiravate meetmete rakendamiseks, mis jäävad väljapoole Euroopa Liidule liikmesriikide poolt delegeeritud pädevusvaldkondi (nt sissesõidukeeld ja relvaembargo). Neid peavad liikmesriigid oma seadusandlusega jõustama. Lisaks Euroopa Liidu autonoomsetele sanktsioonide režiimidele rakendatakse Euroopa Liidus ka ÜRO Julgeolekunõukogu kehtestatud sanktsioone. Seda tehakse Euroopa Liidu Nõukogu otsuste kaudu ja määruste alusel. Liikmesriikide pädevuse piires rakendatakse rahvusvahelisi sanktsioone riigisisese seadusandluse alusel“ (Välisministeerium, 2017).

„Nõukogu otsus jõustub siis, kui see avaldatakse Euroopa Liidu Teatajas. Nõukogu ÜVJP valdkonna otsus ja nõukogu määrus võetakse vastu ühel ajal, et mõlemad õigusaktid toimiksid samaaegselt. See on eriti asjakohane vara külmutamise puhul. Nõukogu ÜVJP valdkonna otsuses kehtestatud meetmeid (nagu relvaembargod või reisipiirangud) rakendavad liikmesriigid ning komisjon kontrollib, et liikmesriigid rakendavad need normid nõuetekohaselt ja õigeaegselt“ (Euroopa Ülemkogu, 2017).

„Euroopa Liidu Nõukogu otsuseid rakendatakse Eestis nõukogu vahetult kohalduvate määruste ja Eesti riigisiseste õigusaktide alusel. Sellisteks Eesti riigisisesteks õigusaktideks on eelkõige rahvusvahelise sanktsiooni seadus, strateegilise kauba seadus, relvaseadus, väljasaatmiskohustuse ja sissesõidukeelu seadus, tolliseadus ja karistusseadustik. Sanktsiooni rakendamiseks võib olla ükskõik milline õigusakt, mis reguleerib valdkonda, milles on kehtestatud rahvusvaheline sanktsioon (nt võiks kõne alla tulla kultuuriväärtuste

väljaveo, ekspordi ja sisseveo seadus kultuurialase koostöö piirangu korral). Kui rahvusvahelist sanktsiooni pole võimalik juba kehtiva riigisisese õiguse alusel rakendada, tuleb Vabariigi Valitsusel vastavalt rahvusvahelise sanktsiooni seaduse § 8 lg-le 1 võtta selleks täiendav riigisisene õigusakt“ (Välisministeerium, 2017).

Sanktsioonidel pole loetelud, kuid nad tekkivad juurde ja muutuvad ajas. Kõige levinumad sanktsioonitüübid on vara külmutamise kohustus ja kättesaadavaks tegemise keeld (ehk finants sanktsioon), sissesõidukeeld ja relvaembargo. Lisaks kehtestatakse näiteks sadamasse lennukeelde, sisenemise keelde, ekspordi-impordikeelde (nt maavarad, puit, luksuskaubad, kütus, kultuurikaubad, kuld, väärismetallid jms), investeeringute, maksete ja kapitali liikumise peatamist ning piiranguid turismile.

„Sanktsioonid kitsamas tähenduses eeldavad konkreetse õigusliku aluse olemasolu ELi aluslepingutes ja need hõlmavad järgmist:

1. Relvaembargo.
2. Loetellu kantud isikute riiki lubamise piirang (reisikeeld): sihtmärgiks olev isik ei saa siseneda ELi, või juhul, kui tegemist on ELi kodanikuga, liikuda oma liikmesriigist välja.
3. Loetellu kantud isikute ja üksuste vara külmutamine: kogu ELis asuv vara külmutatakse ning ELi isikud ja üksused ei saa loetellu kantud isikutele ja üksustele rahalisi vahendeid kättesaadavaks teha.
4. Majandussanktsioonid või piirangud, mis puudutavad konkreetseid majandussektoreid, sealhulgas teatavate kaupade impordi või ekspordi keeld, investeerimiskeeld, teatavate teenuste osutamise keeld jne.“ (Euroopa Liidu Nõukogu, 2017).

„Majandusressursside külmutamine on toiming, millega tõkestatakse majandusressursside kasutamine rahaliste vahendite, kaupade või teenuste hankimiseks, sealhulgas neid müües, rentides või neile hüpoteeki seades“ (Välisministeerium, 2010).

„Rahaliste vahendite külmutamine on toiming, millega tõkestatakse rahaliste vahendite liigutamist, ülekandmist, muutmist, kasutamist, juurdepääsu neile ja tehingud nendega, mis võiks kaasa tuua muutusi nende mahus, väärtuses, asukohas, omandilises kuuluvuses, valduses, laadis, otstarbes või muid muutusi, mis võimaldaksid kõnealuseid rahalisi vahendeid kasutada, sealhulgas portfelli hallata“ (Välisministeerium, 2010).

„Sissesõidukeeld kohustab liikmesriike võtma meetmed selleks, et takistada sanktsioneeritud isikute sisenemist nende territooriumile või sealt läbisõitu. Euroopa Liitu siseneda püüdvatele kolmandate riikide sanktsioneeritud isikutele keelatakse liitu sisenemine selle välispiiril ja neile ei väljastata Schengeni ega liikmesriigi viisat. Kui sanktsioneeritud isik riigi territooriumil tabatakse, saadetakse ta sealt välja. Üldreeglina kehtestatakse sissesõidukeeld eranditega, mis välistavad selle rakendamise humanitaarsetel kaalutlustel või selleks, et võimaldada Euroopa Liidu liikmesriikidel täita rahvusvahelisest õigusest tulenevaid kohustusi või viia läbi kohtumenetlus. Samuti võivad liikmesriigid mitmes sanktsioonide režiimis teha sissesõidukeelust erandeid, kui nende territooriumil asub mõni rahvusvaheline organisatsioon või korraldatakse üritus rahvusvahelise organisatsiooni tegevuse raames. Põhiseadusest tulenevalt on Eesti kodanikel õigus alati Eesti territooriumile siseneda – seega ei takista kodanike riiki sisenemist sissesõidukeeld“ (Välisministeerium, 2017).

„Relvaembargo eesmärk on vältida relvade ja sõjalise varustuse jõudmist sanktsioneeritud riiki või sanktsioneeritud isikutele, et vältida konfliktis Euroopa Liidust pärineva sõjalise kauba kasutamist või et hoiduda sanktsioneeritud riigi sõjatööstuse arendamist Euroopa Liidust pärineva sõjalise kaubaga. Liikmesriike kohustatakse tagama, et relvasid ja nendega seotud materjali ei ekspordita sanktsioneeritud isikutele või riigile. Mõnikord keelatakse ka import või hankimine sanktsioneeritud territooriumilt. Sellega seoses võib olla keelatud ka tehniline abi, informatsiooni edastamine, sõjalise tegevusega seotud finantstehingud ja muud teenused. Lisaks relvaembargole võib olla keelatud ekspordida varustust, mida võidakse kasutada siserepressioonideks. Selline varustus hõlmab nt politsei seadmeid (veekahuritega varustatud sõidukid, vangide transpordiks mõeldud sõidukid, okastraat ja märulipolitsei kiivrid ning kilbid). Samuti võidakse keelata kahesuguse kasutusega kauba (mida saab kasutada nii tsiviil- kui ka sõjalisel otstarbel) eksport sihtriikidesse“ (Välisministeerium, 2017).

„Keeldude puhul on tavaliselt ka teatud vähesed erandid (konkreetselt mittesurmava varustuse korral), mille lõppkasutus võib hõlmata: humanitaar- või kaitsetarvet; institutsioonide ülesehitamise programme ja/või kriisihaldamise operatsioone (mida tavaliselt viivad läbi ÜRO ja EL, kuid ka mis tahes piirkondlikud või allpiirkondlikud organisatsioonid, nagu näiteks Aafrika Liit); demineerimisoperatsioone. Selliste erandite rakendamine peab tavaliselt saama kas pädeva organi eelneva heakskiidu või olema pädevale organile eelnevalt teatavaks tehtud (ÜRO relvaembargode korral kuulub pädevate

organite hulka ka Julgeolekunõukogu sanktsioonide komitee). Sageli tehakse erand kaitseriieetuse, sealhulgas kuulikindlate vestide ja sõjaväekiivrite suhtes, mille ÜRO, ELi või selle liikmesriikide personal, meedia esindajad, humanitaarja arendustöötajad ja nendega seotud personal on ajutiselt eksporditud üksnes isiklikuks otstarbeks. Surmava varustuse tarnimine ja asjakohase rahalise või tehnilise abi andmine võib sõltuvalt turvameetmetest ja asjaoludest olla mõnel juhul lubatud“ (Euroopa komisjon, 2009).

1.2 Kaubanduspiirangute mõju ja nende leevendamine

Kaubanduspoliitika reguleerimiseks kasutatakse palju erinevaid vahendeid, mis võivad mõjutada nii kodu- kui ka välisriigi ettevõtteid ning majandust üldiselt. Antud töö raames keskendutakse sanktsioonidele, mis võivad koormatud riigile negatiivselt mõjuda. Autor käsitleb piiranguid kui alati negatiivseid ning sanktsioone kui negatiivseid või positiivseid meetmeid.

Välispoliitiliste eesmärkideni jõudmise tööriist on diplomaatia. Keerulisemate olukordade korral on aga levinud diplomaatiliste suhete lõpule jõudmisele kaasa aidata majanduslike sanktsioonidega kehtestamisega, mis peamiselt hõlmavad kaubanduspiiranguid. Seda võib nimetada „pehmeks jõuks“, kuna see on oluline mõjutus vahend (Manoli, 2013, pp. 51). Sel viisil võib sundida ka teist riiki enda vastu kehtestatud piiravaid meetmeid tühistama. Üldjuhul kehtestatakse selliseid meetmeid kuni soovitatavate välispoliitiliste tulemusteni jõudmiseks, kuid tihtipeale viivad sellised tegevused vastastikuste piiranguteni. (Abboushi, 2010, pp.389) Majanduslikus mõttes on sellised meetmed ebaefektiivsed, kuigi võivad teatud juhtudel olla vältimatud intensiivsema jõu kasutamise vältimiseks. Teisest küljest võivad valitsused kasutada välispoliitilise vahendina ka piirangute vähendamist. Mille abil on võimalik populariseerida eelistatud valitsemisvorme (nt demokraatiat), muuta jõudude võrdsust tugevamate liitude loomise kaudu või näidata, et eelistatakse kaubandusega mitteseotud poliitikat (Dür et al., 2014, pp. 355). See selgitab, miks kaubandusotsused kui välispoliitika formeeriija võib jätta kaubanduspiirangute vähendamisega seotud majandusefektiivsuse küsimused teisejärguliseks.

„ELi peamised eesmärgid sanktsioonide vastuvõtmisel:

1. Kaitsta ELi väärtusi, põhihuve ja julgeolekut.

2. Säilitada rahu.
3. Kinnistada ja toetada demokraatiat, õigusriigi põhimõtet, inimõigusi ja rahvusvahelise õiguse põhimõtteid.
4. Vältida konflikte ja tugevdada rahvusvahelist julgeolekut.“ (Euroopa Liidu Nõukogu, 2017).

“Kaubavahetuse areng võib soodustada majanduskasvu. ELil on ühine kaubanduspoliitika, kusjuures Euroopa Komisjon peab läbirääkimisi kaubanduslepingute üle ja esindab ELi huve kõigi 28 liikmesriigi nimel. Euroopa Komisjon konsulteerib ELi liikmesriikidega nõuandekomitee kaudu, mille raames arutatakse kõiki ELi mõjutavaid kaubanduspoliitika küsimusi, sealhulgas mitmepoolseid, kahepoolseid ja ühepoolseid lepinguid. Kaubanduspoliitika kuulub ELi ainupädevusse – seega võib üksnes EL (ja mitte liikmesriigid eraldi) vastu võtta kaubandusküsimusi käsitlevaid õigusakte ning sõlmida rahvusvahelisi kaubanduslepinguid. Seda ainupädevust laiendati hiljuti, et see ei hõlmaks üksnes kaubavahetust, vaid ka teenuskaubandust, intellektuaalomandit ja välismaiseid otseinvesteeringuid“ (Eurostat, 2018c).

Vaatamata kaubanduskuludele, riikidel on mitmeid poliitilisi hoobasid kaubanduspiirangute tekitamiseks. Need võib tinglikult jagada importtoodete hinda tõstvatteks, nende turule pääsemist piiravateks ja kohalike tootjate kulusid vähendavateks poliitikateks. Kuigi suundumused viitavad liberaalsemale kaubanduspoliitikale, ei ole praegune kaubavahetuse ega liberaliseerituse tase veel optimaalne. See tähendab, et piirideta maailmast ehk majandusefektiivsuse mõttes ideaalseisust ollakse kaugel (Lane & Milesi-Ferretti, 2003, pp. 93). Olulisemate piirangute, tariifide ja kvootide roll kaubandust takistava teguritena on viimasel aastatel vähenenud, kuid seevastu pöörati suuremat tähelepanu muudele meetmetele.

Rahvusvahelise kaubanduse poliitikast tulenevate piirangute hindamine on vajalik, et mõõta kaubanduspoliitika mõju ja on oluline kaubanduspiirangute vähendamise läbirääkimisteks. Üldjuhul takistatakse välismaiste kaupade importi, kasutades tollimakse, tariife ja muid piiranguid, kuid selline kaubanduspoliitika avaldab mõju majandustegevusele ja mõjutab majanduslikku heaolu mitte ainult riigis, kus sellist poliitikat kehtestatakse, kuid ka teistes riikides (Coughlin, 2010, pp. 381).

Majandusteadlased on välja toonud erinevaid kaubandust piiravaid meetmeid nagu rühmituste määrused, reeglid ja maksud, mis asendavad tollimakse. Mille alusel tekivad erinevad mõju hindamise võimalused (Disdier, Fontagne, & Mimouni, 2008, pp. 337-338).

Neid saab jagada nelja gruppi:

1. Sageduse ja ulatuse tüüpi meetmed.
2. Koguste hindamisega seotud meetmed.
3. Hindade võrdlemise meetmed.
4. Hinna mõju meetmed, mis põhinevad impordi nõudluse elastsusel (Disdier, Fontagne, & Mimouni, 2008, pp. 337-338).

Esimene grupp defineerib mittetariifsed takistusi. Teine avaldab koguselist piiravat mõju kaubandusele ja kahe viimase grupi meetmetega saab hinnata mittetariifsete piirangute väärtuselist võrdväarsust. Kui tegemist on mittetariifsete tõketega, siis koguse või hinna moonutusi on raske hinnata, kuna puuduvad vastavad andmed (Disdier, Fontagne, & Mimouni, 2008, pp. 339).

„Kaubanduse liberaliseerimise ja WTO ning tema eelkäija GATT-i (General Agreement on Tariffs and Trade, Üldine Tolli- ja Kaubanduskokkulepe) ajaloost rääkides tuleb kõigepealt vaadata maailma ajalukku. 1929.a. börsikrahhi tulemusena USA aktsiaturgudel algas Suur Depressioon, mille käigus maailma majandus langes enneolematusse madalseisu. Smoot-Hawely tolliseaduse vastuvõtmine USAs, juunis 1930, andis laastava efekti maailma kaubandusele. Importtollid tõusid keskmiselt 39 %-lt (rakendatav tariif) 53 %-ni. Selle seaduse peamine eesmärk oli kaitsta sisemaist tööstust välismaise konkurentsi eest. Ka teised riigid kehtestasid sarnased kaitsetollid. Sellist proteksionistlikku poliitikat jätkati maailmas läbi 1930-ndate“ (Tandru, 2011a).

Maailma kaubandust reguleerib WTO (World Trade Organisation). WTO asutati Marokos Uruguay läbirääkimise tulemusena aprillis 1994 ning asutamisleping jõustus 1995. aasta alguses. Rahvusvahelises Maailma Kaubandusorganisatsioonis toimuvad kaubavahetuse ja teenustekaubanduse liberaliseerimise ning uute valdkondlike reeglite väljatöötamise läbirääkimised. Organisatsiooni missiooniks on vastavalt WTO endine peadirektor Pascal Lamy sõnadele „avada turg kõigi hüvanguks“ ehk see on WTO vabakaubanduse ja kaubanduspiirangute võimalikult laiaulatusliku vähendamise ideoloogia (WTO, 2017).

„Uuel aastatuhandel on WTO pidanud tegelema uute väljakutsete ja laiema probleemide valdkonnaga. 20. saj. lõpus hakkas kiiremini laienema kahepoolsete ja regionaalsete kaubanduslepingute süsteem. Kuigi regionaalsed ja kahepoolsed lepingud pole WTO all keelustatud ja võivad olla rahvusvahelisele vabakaubandussüsteemi arendamisele kasulikud, on neil ka WTO perspektiivist negatiivseid aspekte. Üks olulisemaid üleskerivaid küsimusi on kaubanduslepingute ja WTO süsteemi regulatsioonide ja reeglite ühtlustamine, mis on saanud osaks Doha agendast ning mille keskne tähtsus on ära märgitud ka WTO 2011. a. kaubandusülelaates. Viimasel kümnendil on WTO agendasse järg-järgult lisandunud ka probleemküsimused, mis käsitlevad toiduressursside julgeolekut, elektroonilist kaubandust, investeringute kaubandusaspekte, säästlikku ja jätkusuutlikku arengut ja teisi 21. sajandi globaalse majanduse ja arenguga seotud probleeme. Laienev agenda ja maailma-majanduses kaasarääkivate riikide arvu kasv ja mitmekesistumine on esitanud WTOle lähitulevikuks palju uusi väljakutseid“ (Tandru, 2011a).

„WTO eesmärgiks on vähendada turutõkkeid, et teha rahvusvaheline kaubandus võimalikult lihtsaks. Samas on WTO eesmärgiks vähendada majanduslikku ja sotsiaalset ebavõrdsust, keskkonnale tehtavaid kahjusid ja kultuurilist võõrandumist. Nobeli majanduspreemia laureaat Joseph E. Stiglitz on öelnud oma raamatus „Vaba langemine: Ameerika, vabaturg ja maailmamajanduse langus“, et suurimateks väljakutseteks maailmas 2008. aastal alanud majanduskriisi järel on: 1) lõhe globaalse nõudluse ja globaalse pakkumise vahel; 2) kliimamuutus kui suurim keskkonnavalane väljakutse; 3) globaalne tasakaalustamatus kui globaalse stabiilsuse probleem; 4) kiire tööviljakuse kasvu tõttu tootmisektoris on vähenenud tööhõive; 5) globaalne riikidevaheline ebavõrdsus; 6) finantsiline ebastabiilsus. WTO eesmärkideks on tegeleda paljude eelpool nimetatud väljakutsete lahendamise, pakkudes lahendusi välja eelkõige turureeglite modifitseerimise, kaasajastamise ja ajakohastamise. WTO saab panustada ka kliimamuutuse, kui keskkonnavalase väljakutse lahendamisse, kui WTO liikmed seda soosivad ja sellele kaasa aitavad. Muidugi leidub üksjagu ka Lääne globaliseerumisvastaseid ja Kolmanda maailma aktiviste, kes leiavad, et WTO pole mitte osa lahendusest, vaid osa probleemist.“ (Pihelgas, 2012, lk 11)

Oluline on kaotada kvoote ja vähendada tariife, sest väga suured tariifid võivad muutuda kaubandust välistavaks meetmeks. Selle ülesandega on WTO suutnud mitmepoolsel

tasemel üsna hästi hakkama saada. Praktikas on ka teisi võimalusi. Turgu on võimalik edukalt kaitsta ka teisi meetmeid rakendades (Bussiére et al., 2011, pp. 833).

„2013. aasta detsembris tehti mõnes valdkonnas edusamme ja võeti Balil (Indoneesia) vastu lepingupakett, mis hõlmas kaubanduse hõlbustamise meetmeid, kohustust vähendada põllumajanduse eksporditoetusi ning muid arengualaseid küsimusi, nagu toiduga kindlustatus arenguriikides. 2015. aasta detsembris Nairobis toimunud kümnendal WTO ministrite konverentsil lepidi kokku mitmes kaubandusalgatuses, mille eesmärk on aidata eeskätt WTO vaesemaid liikmeid. Sealhulgas võeti kohustus kaotada põllumajandustoodete ekspordisubsiidiumid“ (Eurostat, 2018c).

WTO põhilised funktsioonid sätestab asutamislepingu III artikkel ja need on (vt lisa 2):

1. Lepingute rakendamine ja rakendamise jälgimine.
2. Kaubanduslääbirääkimised.
3. Vaidluste lahendamine.
4. Liikmete kaubanduspoliitika ülevaatus.
5. Kaubanduskompetentsi tõstmine.
6. Laiem dialoog.

„Üheks olulisemaks tegevuseks on WTO eestvedamisel kaubandusreeglite läbirääkimine, et saavutada tasakaal rikkamate ja vasemate riikide ning piirkondade vahel, et kõikidel riikidel ja piirkondadel oleks võimalikult vaba ligipääs üksteise turgudele, et hoida ära turumoonutusi, ohjata erinevate dumpingu ja subsiidiumiskeemide väärkasutust. Kritiseerides vabaturgu, kirjutas Joseph E. Stiglitz: „Globaliseerumine on toonud suurele hulgale riikidele enneolematu õitsengu, samas just globaliseerumise tõttu levis USA majandussurutis 2008. aastal üle maailma. Kõige valusamini tabas kriis just neid riike, kes olid kõige avatumad, kõige globaliseerunud.“ Arvukate üleilmastumist kujundanud institutsioonide nagu ka WTO aluseks on vabaturu ideoloogia, samadele ideedele toetub ka regulatsioonide vähendamise ja kaotamise poliitika, millel oli viimase kriisi tekkimisel oluline osa. Kriisi tulemusel võib öelda, et vaesemaks jäid nii rikkamad kui vaesemad riigid. Vaesemad riigid jäid aga konkurentsile avatud turu tõttu veelgi vaesemaks kui rikkamad riigid, sest kui rikkamatel riikidel oli millest karpida ja muu hulgas kärbiti ka vaesematele riikidele“ (Pihelgas, 2012, lk 12).

Maaeluministerium toob välja Euroopa Liidu põllumajandustoodete turukorraldusmeetmeid. Mis omakorda mõeldud sanktsioonide negatiivse mõju

leevendamiseks ehk kriiside puhul aitavad just turukorraldusmeetmed. Euroopa Liidu poolt välja toodud meetmed on: Eraladustamine, sekkumiskokkuost, eksporditoetused, turukorralduse erakorralised meetmed, põllumajanduse kriisiabireserv.

„Eraladustamise meede käivitatakse vastavalt turuolukorrast tingitud vajadusele Euroopa Komisjoni algatusel. Komisjon kaalub enne meetme käivitamist asjaomaste toodete liidu keskmisi turuhindu, tootmiskulusid ja/või vajadust reageerida õigeaegselt eriti keerulisele turuolukorrale. Eraladustamise korral antakse abi ettevõtjale (pakkumismenetlus või ette kindlaks määratud abi), kes nõustub säilitama eraladustatavaid tooteid nõutava ajavahemiku jooksul. Läbi eraladustamise eemaldatakse tooted teatud ajaks turult. Kui eraladustamisperiood lõpeb, jäävad turult eemaldatud tooted ladustaja omandusse. Meetme rakendamiseks koostab Euroopa Komisjon õigusakti täpsemate tingimustega (näiteks sätestatakse menetluse viis, ladustatava toote detailsed kaubakoodid, kogused, ladustamise aeg)“ (Maaeluministerium, 2017a).

„Sekkumiskokkuost on turu reguleerimise võimalus, mille abil on võimalik tagada tootjatele põllumajandustoodete teatud minimaalne hinnatase. Selle abinõu rakendamine aitab turuolukorra stabiliseerimisele kaasa kahel viisil: sekkumisega hõlmatud toodete turuhinda toetatakse liigsete koguste turult kõrvaldamisega hooajalise ülepakkumise või turu üldise nõrkuse korral; hooajast või muudest asjaoludest (nt põud) tingitud alapakkumise korral paisatakse sekkumiskogused turule tagasi“ (Maaeluministerium, 2017a).

„Turukorralduse erakorralised meetmed on kirjas määruses (EL) nr 1308/2013 ja need on järgmised: turuhäirete vastu võetavad meetmed (tingitud märkimisväärsest hinnatõusust või hinnalangusest sise- või välisturul; aluseks määruse (EL) nr 1308/2013 artikkel 219); konkreetsete probleemide lahendamise meetmed (seotud olukordadega, mis võivad tõenäoliselt põhjustada tootmise või turutingimuste kiire halvenemise; aluseks määruse (EL) nr 1308/2013 artikkel 221). 2014. aasta septembri alguse seisuga on Euroopa Liit teatanud, et rakendab puu- ja köögivilja sektori toetamiseks artiklit 219. Põllumajandussektori kriiside leevendamiseks ette nähtud reservi kasutatakse ka sekkumiskokkuostu, eraladustamise ja erakorraliste meetmete finantseerimiseks. Reservi kasutamise aluseks on määruse (EL) nr 1308/2013 artikkel 226“ (Maaeluministerium, 2017a).

„Sanktsioonid töötatakse välja nii, et võimalikult vähe põhjustatakse halba nendele, kellel ei ole vastutust sanktsioonide vastuvõtmise tinginud poliitikas või tegevuses. Eriti teeb EL tööd selleks, et mõju oleks minimaalne kohalikele tsiviilelanikele ja seaduspärasele tegevustele asjaomases riigis või sellise riigiga tehtavale seaduspärasele koostööle. Kõik ELi poolt vastu võetud piiravad meetmed on täielikult kooskõlas rahvusvahelisest õigusest tulenevate kohustustega, muu hulgas inimõigusi ja põhivabadusi puudutavate kohustustega.“ (Euroopa Liidu Nõukogu, 2017)

2. KAUBANDUSLIKU PIIRANGU TULEMUSTE UURING

2.1 Embargo tagajärjed ja nende hindamine Venemaa embargo näitel

Riigid kasutavad tavaliselt tariife ja muud takistused impordi ärahoidmiseks välismaistest toodetest. Sellised kaubandus poliitikad mõjutavad majandustegevust ja majanduslik heaolu, kuid nende mõju laieneb ka teistele riikidele. Fundamentaalne küsimus seisneb selles, et kuidas ühe riigi embargo saab mõjutada teise riigi majanduse heaolu ja majandustegevust. Näidiseks autor toob välja Venemaa embargot, kus Venemaa valitsus kehtestas impordi keelu ELi, Kanadast, USAst, Austraaliast ja Norrast tulevatele kaubale. Venemaa Presidendi määrusega nr. 560 kehtestati 6. augustil põllumajandustoodete impordikeeld. See määrus jõustus üleöö ehk 7. augustil. Määrusega nr. 830 leevendati mõnevõrra eelnevat keeldu, lubades importida laktoosivabu piimatooteid, seemnekartuleid jm.

„Majanduslikust aspektist vaadatuna on selge, et Venemaa on jätkuvalt olnud ELi oluliseks kaubanduspartneriks, olles ELi naaberriik piisavalt suure ja kasvava turuga, mis on olnud traditsiooniline eksporditurk paljudele ELi liikmesriikidele (sh Eestile). Venemaa on samuti olnud ELile oluliseks impordiallikaks, seda eelkõige mineraalse tooraine ja kütuste tarnijana. ELi kaubanduspartnerite seas on Venemaa USA ja Hiina järel kolmandal kohal ning EL on omakorda Venemaa suurimaks kaubanduspartneriks. ELi ja Venemaa vaheline kaubandus kasvas hoogsalt kuni 2008. aastani, mil tulenevalt majanduskriisist ning mitmete Venemaa-poolsete proteksionistlike meetmete rakendamise tulemusena kahanes kahepoolne kaubavahetus oluliselt. 2012. aasta augustis ühines Venemaa Maaailma Kaubandusorganisatsiooniga (WTO). EL toetas oluliselt seda ühinemisprotsessi, eeldades, et WTO lepingute ülevõtmine ja WTO printsiipide järgmine praktikas muudab Venemaa kaubanduse avatumaks“ (Ratso, 2015).

Venemaa reaktsioon sanktsioonidele oli EL-i liikmesriikidele ootamatult kiire. Venemaapoolset määrust rakendati 7. augustil 2014 ehk määrus jõustus üleöö. Kõik normaalsed ärilepingud olid katkestatud Venemaa impordikeelu tagajärjel. Antud kaubanduslik keeld ei arvesta mingi ärioloogikaga, kuna on poliitiline. Keeld puudutab paljude riikide ekspordi korda, mille tagajärjel tekib kohe ülepakkumine, mis tähendab ainult seda, et hinnad langevad. Teiselt poolt on Venemaa, mis jääb välisriikide

toidukaupadest ilma. Kaubanduspiirangu kehtestanud Venemaal hakkas toidukaupade hinnatõus ja kaupade defitsiit. Peamine probleem seisneb selles, et tegemist on tootegruppidega, mille tootmist on võimatu „seisma panna“. Kõik Venemaale eksportijad pidid leidma kiireid lahendusi, muidu valmistatud tooted võivad hävineda. Hävingu korral tekkiks suured kulutused, mis mõjutaksid ELi. Isegi WTO lepped on osutunud antud olukorra suhtes hambutuks.

„Paraku tuleb aga tunnistada, et vaatamata WTOga liitumisele on Venemaa kaubanduspoliitika jätkuvalt proteksionistlik. Venemaa pole kinni pidanud mitmetest WTOga liitumisel võetud kohustustest ning on seetõttu tekitanud ka ELi majandusele olulist kahju. Selle tulemusena on EL algatanud WTOs Venemaa vastu juba neli kaubandusvaidet. Euroopa Komisjoni kaubanduse peadirektoraadi nn proteksionismiaruanne, mis puudutas kaubandust piiravaid meetmeid 2013. aasta juunist kuni 2014. aasta juunini, paigutas Venemaa nende riikide esirinda, kes on kasutusele võtnud kõige enam kaubandust takistavaid meetmeid (arvestamata vastumeetmeid ELi sanktsioonidele). Nimetatud meetmete hulgas on teatud kaupadele imporditollide tõstmine üle nende määrade, mida Venemaa kohustus rakendada WTOga liitumisel, elusloomade ja sealihaga impordikeeld (mis rakendus 2014. aasta alguses ja mõjutas tõsiselt ka Eesti tootjaid), lubamatud ekspordipiirangud toorainele ja mitmesugused tehnilised piirangud kaupadele. Kokku rakendas Venemaa nimetatud ajavahemikul 31 taolist kaubanduspiirangut. Seega võib väita, et Venemaa poolt 2014. aasta augustis kehtestatud laiaulatuslik põllumajandustoodete sisseveokeeld jätkab juba tuttavat trendi, ehkki suuremas ulatuses“ (Ratso, 2015).

Keeld puudutas järgmisi tootegruppe (vt lisa 1):

1. Sealihaga (värske ja külmutatud).
2. Kala ning vähilised, molluskid ja muud veeselgrootud.
3. Vorst ja sarnased tooted subproduktidest ja verest, samuti nendel põhinevad valmistooted.
4. Juust ja taimsete rasvade baasil valmistoidud.
5. Taimsetel rasvadel põhinevad piimatooted .
6. Piim ja piimatoodang.
7. Kodulinnuliha ja tooted sellest.
8. Puuviljad ja pähklid.

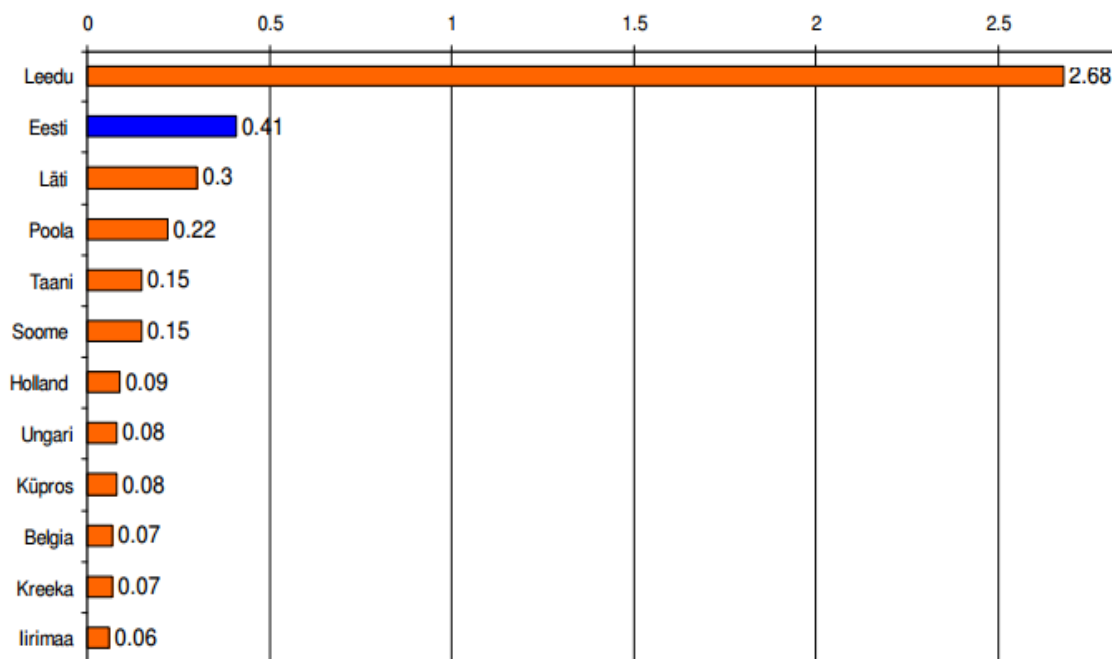
9. Soolatud, kuivatatud liha.
10. Juurviljad (juured ja mugulad).
11. Loomaliha (värske ja külmutatud).

“Sellele impordikeelule reageerimiseks võttis komisjon mitu erakorralist toetusmeedet. Need meetmed lisati komisjoni delegeeritud määrusesse (EL) nr 913/2014, mida seejärel pikendati ja tugevdati komisjoni delegeeritud määrustega (EL) nr 932/2014, (EL) nr 1031/2014, (EL) 2015/1369 ja (EL) 2016/921. Kõnealused meetmed hõlmasid nii püsikultuure kui ka lühiajalisi kultuure“ (Euroopa Komisjon, 2017).

Venemaa kehtestatud piirangute ajalugu:

1. Alates 20. märtsist 2012 kehtib keeld importida Venemaale elussigu Euroopa Liidust.
2. 2014. aasta jaanuaris ja veebruaris leiti Leedu ja Poola Valgevenega piirnevatel aladelt sigade Aafrika katku nakatunud metssigu. Seetõttu on praeguseni sisuliselt peatatud kogu Euroopa Liidu kaubavahetus tolliliiduga nii elussigade, värske liha kui ka sealihatoodete osas.
3. 8. aprillil 2014 esitas Euroopa Liit Maailma Kaubandusorganisatsioonile kaebuse Venemaa kehtestatud elussigade, sealiha ja sealihatoodete impordipiirangu kohta.
4. 2014. aasta augusti alguses sulges Venemaa oma turu kogu Euroopa Liidu toidukaupadele.
5. 20. augustil 2014 avaldas Venemaa parandatud loetelu sanktsioneeritud toodetest. Parandatud loetelu kohaselt taasavati lõhe ja forelli elusnoorjarkude, seemnekartuli ning mitme dieettoote import.

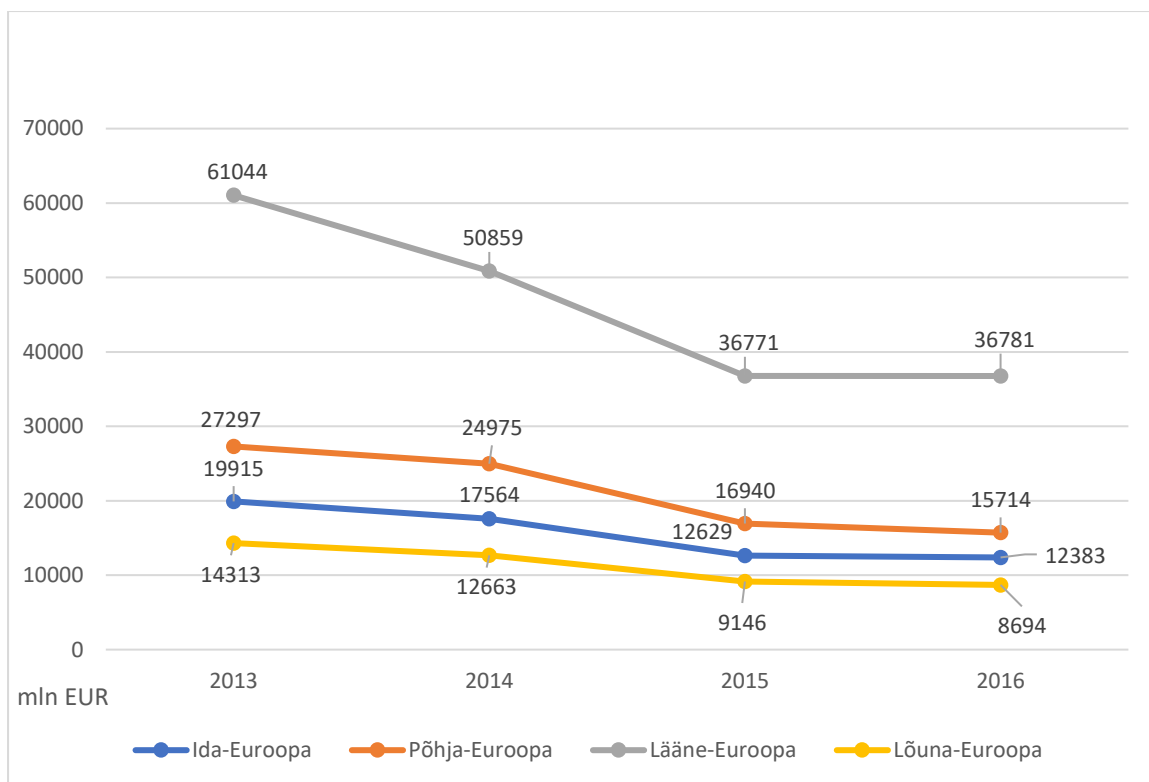
Kõige suurema osa EL-i ekspordist Venemaale moodustab liha, piimatoodete ja puuvilja eksport. Eesti Konjukturiinsituudi andmetel, kogu keelu all olevate toodete EL-i ekspordist Venemaale 2013. aastal pärines 55% neljast liikmesriigist. Need on Itaalia, Poola, Saksamaa ja Holland. Kahju hindamiseks tuleb välja tuua statistikat enne kaubanduspiirangut kehtestamist. Selline lähenemine annab võimalust adekvaatselt hinnata ekspordi langust ehk kui palju sai Euroopa Liit kannatada Venemaa sanktsioonidest.

Joonis 1. Keelu all olevate toodete osakaal SKP-s (protsenti) (Eesti Konjunktuuriinstituut, 2014)

Venemaa kaubanduspiirangud puudutasid enamasti neid, kellel on ühine piir Venemaaga. Kõige rohkem sai kannatada Leedu majandus, kuna keelu all olevate toodete osakaal SKP-s oli teistest liikmesriikidest tunduvalt suurem.

Tabel 7 näitab (vt lisa 3), kui palju eksporditi või siis kui suure osa moodustab sanktsioneeritud kaup. Suurim eksportija on Saksamaa. Tema summa on 35,7 miljardilt eurolt kukkunud 21,66 miljardini ehk 2013. a. ja 2016. a. vahel langus moodustas -39%. Suurim kukkumine ekspordi osas toimus Maltal, kus eksport Venemaale peaaegu nullilähedane. Malta statistika näitab, et 2013. a. ja 2016. a. vahel langus moodustas -92%. Sellist kukkumist võib seletada sellega, et Malta 2013. aasta eksport Venemaale moodustas vaid 36 miljonit eurot ja 2016. aastal 3 miljonit. ELi liikmesriikide 2013. aasta kogu eksport Venemaale moodustas 119,5 miljardit. Peale Venemaa embargot, mis laienes peamiselt põllumajandustoodetele, hakkas kogu Euroopa Liidu eksport kannatama suuri muutusi. Kuni 2016. aastani eksport Venemaale langes -39% ehk Venemaa on saamata jäänud 47,1 miljardi euro eest kaupa.

Joonis 2. Euroopa Liidu riikide eksport Venemaale 2013-2016 a. (Eurostat, 2018a; autori arvutused)

Lääne-Euroopa (Austria, Belgia, Prantsusmaa, Saksamaa, Luksemburg ja Holland) riikide eksport Venemaale moodustas umbes 50% kogu Euroopa ekspordist. Lõuna-Euroopa (Portugal, Hispaania, Malta, Itaalia, Kreeka, Küpros) riikide osalus Venemaa kaubanduses on võrreldes teistega suhteliselt väike, kuna Lõuna-Euroopa geograafiline asukoht takistab tihedat kaubavahetust. Statistika aastatel 2015-2016 jäi seisma samale tasandile, kuna selline langus oli peamiselt tingitud sanktsioneeritud kauba eksportiga. Teisi sõnu võib öelda, et reaalne kahju Venemaa sanktsioonidest väljendub languses, mis toimus aastatel 2013-2015. Vaata detailsemad andmed lisa 3.

Tabel 1. Euroopa Liidu eksport kolmandatesse riikidesse 2013-2017 (miljonites eurodes) (Eurostat, 2018b)

ELi liikmesriigid \ Aasta	2013	2014	2015	2016
Austria	43,032.0	43,874.5	47,843.3	47,987.4
Belgia	99,201.2	100,484.4	97,908.9	106,587.7
Bulgaaria	11,190.6	10,877.8	10,756.4	11,062.8

ELi liikmesriigid \ Aasta	2013	2014	2015	2016
Küpros	5,578.4	5,752.4	5,733.2	5,684.0
Tšehhi Vabariik	24,264.4	24,475.1	25,872.5	26,641.6
Saksamaa	577,690.0	595,730.0	635,571.0	634,030.0
Taani	64,490.8	66,708.4	71,290.3	67,502.6
Eesti	4,474.1	4,321.5	3,871.9	4,224.9
Kreeka	26,623.4	26,810.1	22,917.4	20,291.5
Soome	36,226.0	34,376.0	35,338.0	35,032.0
Prantsusmaa	259,131.0	261,464.0	279,470.0	273,932.0
Horvaatia	5,500.0	5,550.2	5,784.4	5,996.1
Ungari	20,775.0	19,245.7	23,552.8	21,292.3
Iirimaa	80,998.0	97,630.0	174,209.0	185,499.0
Itaalia	217,359.7	218,605.2	224,075.8	224,365.4
Leedu	3,181.1	13,428.7	10,958.1	11,141.2
Luksemburg	22,957.9	26,387.5	30,965.4	30,258.8
Läti	4,829.1	4,697.0	4,740.7	4,530.6
Malta	8,400.3	7,628.7	7,834.9	8,127.2
Holland	157,970.0	163,206.0	176,937.0	177,821.0
Poola	45,169.0	44,528.8	44,573.3	46,952.2
Portugal	20,479.3	20,905.2	20,541.0	19,207.2
Rumeenia	16,902.5	17,546.1	16,999.4	17,239.2
Rootsi	74,554.2	76,363.0	85,311.7	85,457.0
Sloveenia	7,385.4	6,586.3	6,782.6	7,253.7
Slovakkia	11,488.4	11,538.4	12,109.5	12,081.6
Suurbritannia	342,552.3	346,789.6	396,519.9	383,161.3

Tabelis on välja toodud 2013. aasta kuni 2017. aasta Euroopa Liikmesriikide kogu eksport kolmandatesse riikidesse (Venemaa kaasa arvatud). Tabel võimaldab analüüsida, kuidas Venemaa kaubanduslik keeld avaldas oma mõju Euroopa Liidu kaubavahetusele. Analüüsides perioodi alates 2013. aastast kuni 2017. aastani võib öelda, et sanktsioonid mõjutasid peamiselt neid riike, kellel on ühine piir Venemaaga ning kaubanduslik keeld pidurdas ka väikeriikide arengut. Tuleb märkida, et Euroopa Liidu liikmesriikide eksport

kolmandatesse riikidesse oli kasvutendentsis. Eelnevalt (vaata lisa 3) oli väljatoodud Lääne-Euroopa riikide eksport Venemaale, kus langus moodustas 25 mlrd eurot. Vaatamata sellele, Lääne-Euroopa taastus kiiresti ja suunas kaupa alternatiiv turgudele.

2.2 Kaubanduspiirangute mõju Euroopa Liidu väliskaubavahetusele.

Venemaa kaubandusliku piiri sulgemisel said kõige rohkem kannatada ettevõtted, kes pidid leidma uusi võimalusi oma toodangu müügiks. Võimalusi oli vähe. Need on kas tegutsemine koduturul või eksportimine uuele turule, kus on juba teised ettevõtted, kes pakkuvad sama kaupa, mis tähendab ainult suurema konkurentsi välismaal. Ettevõtted pidid kiiresti müüma valmistoodangu, muidu kaup muutub kasutuskõlbmatuks. Selle tulemusel poodides ilmusid toodangud, mis olid erakorraliselt madala hinnaga. Selline nähtus on tavapärane, kuna tollel momendil pakkumine ületas nõudlust. Suuremal ettevõtetel jääb koduturg kitsaks, seega müüakse ka välismaale. See tähendab suuremat konkurentsi. Suur konkurent paneb ettevõtjad võistlema tarbijate raha pärast alandades müügihinda. Järelduseks tuleb märkida, et kaupade hinnad langesid mõlemal juhul.

„Kuigi järk-järgult on ELi puuviljade jaoks avanemas uued sihtkohad, eeskätt Aasias (Hiina, India, Vietnam) ja Ameerika riikides (USA, Kanada), on tohtu suure Venemaa turu asendamine keeruline. See käib eelkõige pirnide, virsikute ja nektariinide kohta, mille puhul ELi kogueksport vähenes 2016. aastal märkimisväärselt: ligikaudu 37 % mahus ja üle 40 % väärtuses. Tsitrusviljadest on kõige enam mõjutatud klementiinid ja mandariinid, mille ekspordimaht ja -väärtus vähenesid ligikaudu 20 %. Õunte puhul vähenes ELi eksport 2016. aastal ligikaudu 9 % mahus ja väärtuses“ (Euroopa komisjon, 2017)

Analüüsi käigus võib järeldada, et kõige rohkem said kannatada ettevõtted, kellel oli kaupa, mis oli mõeldud ekspordiks Venemaale. Need, kes ei suutnud oma kaupa müüa kodumaal, pidid otsima uusi võimalusi. Reeglina on need suured ettevõtted, kes ei suuda sellistes olukordades ise toimetada. Nad said kannatada kõige rohkem Venemaa kaubanduslikust piirangust. Selle tõttu neil vähenes eksport ja käibe.

Olukorra paranemiseks peaks riik sekkuma ja rakendama riiklike toetusi, milleks on nii üleminekutoetused kui ka kriisiabi turuolukorra normaliseerumiseni. Igas riigis on erinevad toetused, mis loovad Euroopa Liidu ebavõrdset konkurentsi. Sanktsioonide tagajärgedest -

kasumi vähenemisest ja ekspordi vähenemisest - tulenevalt võib järeldada, et uutele turgudele sisenemine on raske, kui puuduvad riiklikud toetused.

“Püsiluultuuride puhul on endiselt olemas turuhäirete reaalne oht. Venemaa kehtestatud embargo mõjutab jätkuvalt tugevasti õunte, pirnide, luuviljaliste (virsikud, nektariinid ja ploomid) ning tsitrusviljade turustamist. ELi toodete jaoks on Venemaa traditsiooniline turg, kuhu eksporditakse eelkõige Poolast (õunad), Belgiast (pirnid), Kreekast (luuviljad) ja Hispaaniast (tsitrusviljad). Embargo tõttu on ELi eksport Venemaale alates 2014. aastast vähenenud. Selline eksport vähenes 2016. aastal järsult enam kui 80 % nii mahu kui ka väärtuse poolest” (Euroopa komisjon, 2017).

Statistika tulemustest lähtuvalt võib järeldada, sanktsioonidega mõjutatud ettevõtted pidid vähendama tootmiskahtu, millega kaasnes ka ekspordi langemine, mis omakorda tähendab väiksemat kasumit. Positiivse järeldusena võib välja tuua selle, et sanktsioonide tagajärjed ei olnud EL-i jaoks nii negatiivsed ja rasked, et oleks oht ettevõtete püsijäämisele. Ekspordi graafik näitas, et eksport jäi samal tasandil seisma ehk ettevõtted suutsid probleemi lahendada.

„Lühiajaliste kultuuride tootmist on lihtsam kohandada ja seepärast saavad selliste kultuuride tootjad kiiremini turuolukorraga kohaneda. Liidu turu korrapärase järelevalve ja hindamise põhjal on komisjon jõudnud järeldusele, et lühiajaliste kultuuride (köögiviljad ja mõned puuviljad) olukord on paranenud, kuna enamik Venemaa impordikeelust mõjutatud toodangust on ümber suunatud ja hinnad sellistel turgudel on seega stabiliseerunud“ (Euroopa komisjon, 2017).

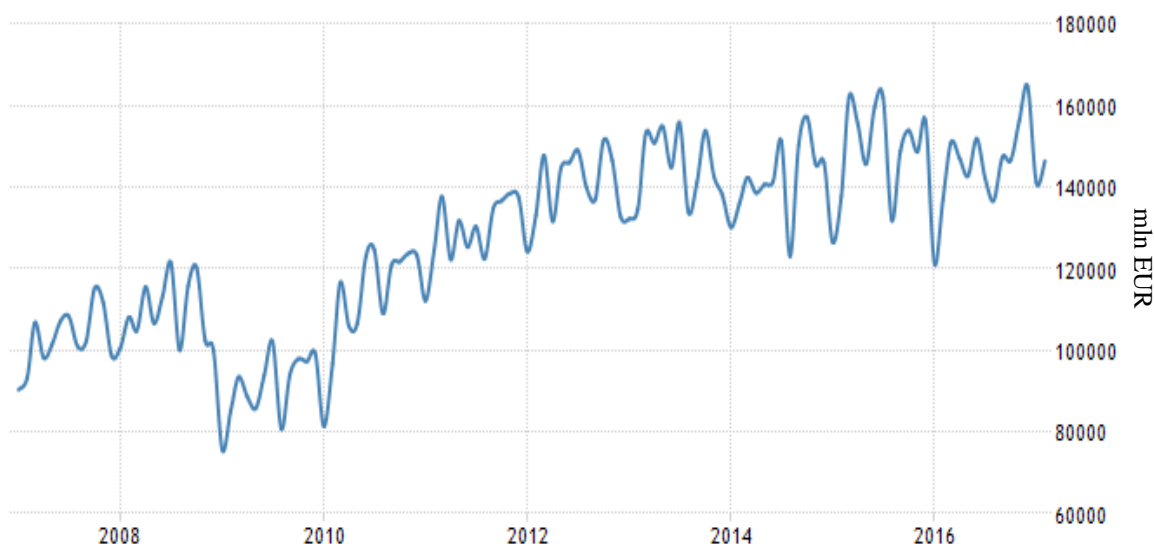
Tabel 2. Euroopa Liidu ekspordi osakaal maailmakaubanduses (protsenti) (Eurostat 2018b)

Aasta \ Kaubanduspartner	2013	2014	2015	2016
Venemaa	3.6	3.4	2.7	2.3
Kanada	3.1	3.3	3.2	3.2
USA	10.8	11.1	11.7	11.8
Mehhiko	2.6	2.7	3.0	3.0
Brasiilia	1.7	1.5	1.5	1.5
Hiina (v. a. Hong Kong)	15.2	16.1	17.8	17.0
Jaapan	4.9	4.8	4.9	5.2

Aasta	2013	2014	2015	2016
Kaubanduspartner				
Lõuna-Korea	3.8	3.9	4.1	4.0
India	2.3	2.2	2.1	2.1
Singapur	2.8	2.8	2.7	2.7

Tabelis 3 tuuakse välja Euroopa Liidu ekspordi osakaalu maailmakaubanduses. Venemaa kui kaubanduspartneri osakaal ELi majanduses oli langenud aastatel 2013-2016 1,3 protsendipunktide võrra. Tuleb märkida, et selline langus oli tõenäoliselt tingitud tänu sanktsioonidele. Euroopa Liidu suurim kaubanduspartneritest on Hiina. Aastatel 2013-2016 kasvas Hiina osakaal 1,8 protsendipunktide võrra. Samas kasvas ka Jaapani, Mehhiko ja USA osalus Euroopa Liidu kaubavahetuses.

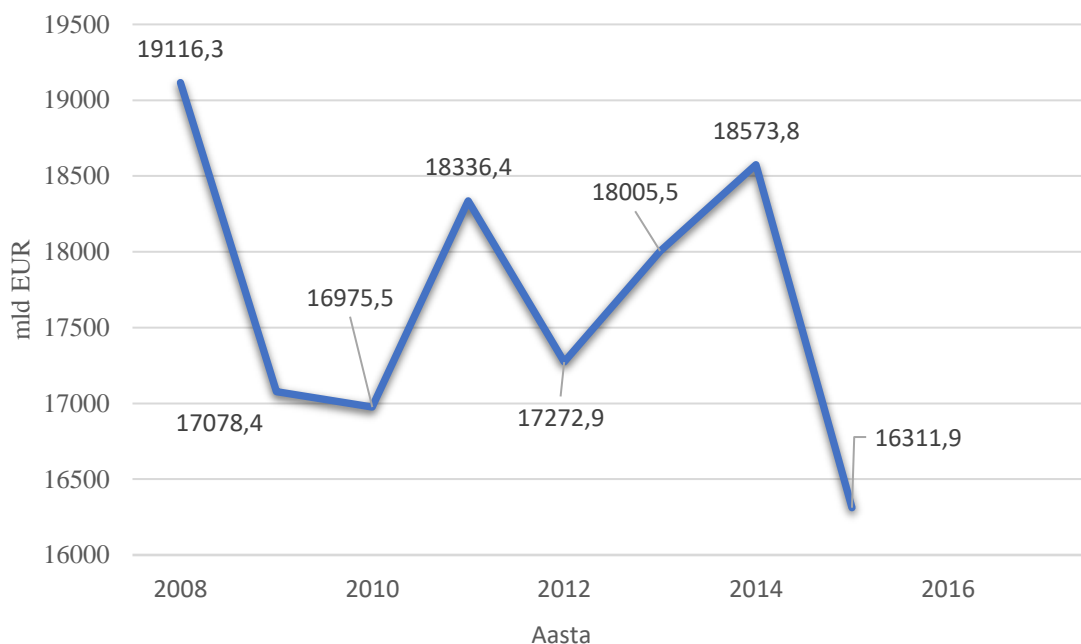
Majanduslikust aspektist vaadatuna on selge, et Venemaa on jätkuvalt olnud ELi oluliseks kaubanduspartneriks, olles ELi naaberriik piisavalt suure ja kasvava turuga, mis on olnud traditsiooniline eksporditurg paljudele ELi liikmesriikidele (sh Eestile). Venemaa on samuti olnud ELile oluliseks impordiallikaks, seda eelkõige mineraalse tooraine ja kütuste tarnijana. (Ratso, 2015)

Joonis 2. Euroopa Liidu kogu eksport (Trade Economics, 2017b)

Jooniselt nähtub, et Euroopa Liidu eksport ei saanud väga kannatada. Kuid võib märgata seda, et 2014-2016 a. tekkisid suuremad kõikumised ja eksport jäi kõikuma samal tasandil

ehk areng puudus. Tabelis nr 2 võib märgata sarnast olukorda, kus riikide eksport aeglustus seoses Venemaa kaubandusliku keeluga. Euroopa Liidu majandus on päris kõrgel tasandil, mis võimaldab tegeleda efektiivselt ekstreemsetes olukordades.

Joonis 3. Euroopa Liidu SKP (Trade Economics, 2017a)

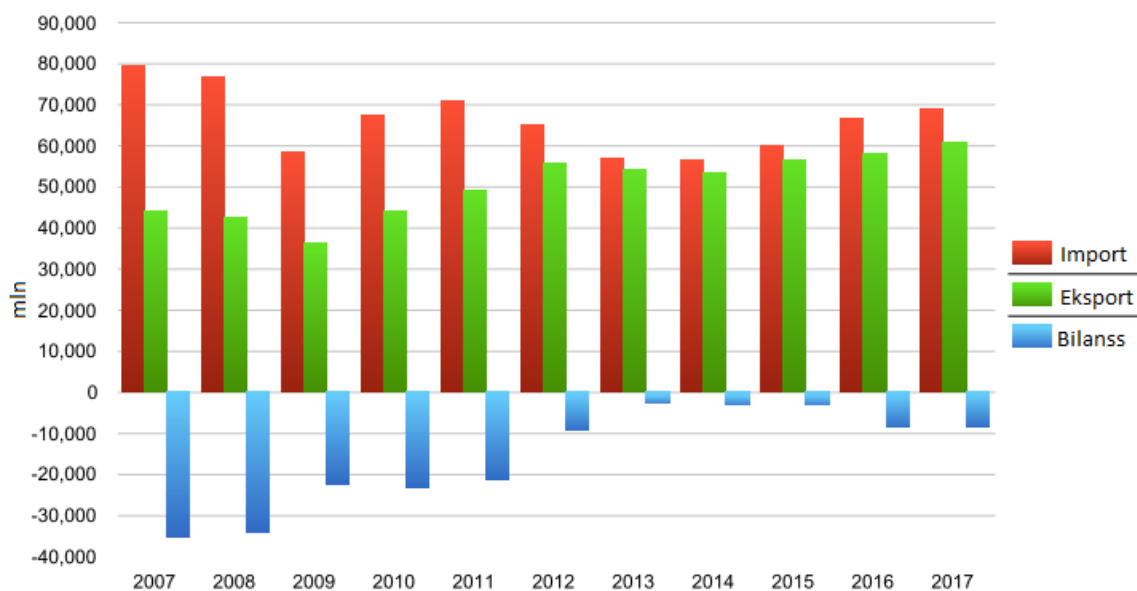
Vastavalt joonisele 3 Euroopa liidu eksport Venemaale langes 80 miljardi euro võrra, siis võib järeldada, et maksimaalne kahju kaubanduspiirangust võib olla 80 miljardi eurot. Antud joonisel on väljatoodud EL-i SKT, mis peaks peegeldama saadud kahju, kuid SKT väärtus on nii suur, et kaubanduspiirangu mõju on märkamatu. 2015 a. langus ei ole seotud Venemaa sanktsioonidega.

„Euroopa Komisjon on hoolikalt jälginud meetmete mõju turule. Liikmesriigid on esitanud komisjoni talitustele erakorraliste meetmete rakendamist käsitlevad andmed iga kahe nädala tagant (määruse (EL) 2016/921 kohaselt iga kuu). Ühise turukorralduse delegeeritud õigusaktide eksperdirühmas on toimunud tihe arvamuste vahetus liikmesriikidega selle kohta, millist mõju on Venemaa impordikeeld avaldanud aiandussaaduste turule.” (Euroopa Komisjon, 2017)

„Euroopa Komisjon on samuti suurendanud jõupingutusi selleks, et likvideerida eri riikide poolt kehtestatud toiduohutusega seotud piiranguid ja avada senini Venemaale eksportinud firmadele alternatiivseid turge. Nii on Belgia pirnidele ja Poola õuntele avanenud Kanada turg, Iiri loomaliha on leidnud turu USAs, elusveiste ekspordiks on avanenud Türgi turg.

Jaapan, kuhu ka Eesti piimatootjad on sihiku seadnud, likvideeris komisjoni sihikindla töö tulemusena 2014. aasta lõpul piirangu, mis oli senini takistuseks ELis toodetud liha ja juustu eksportimisel Jaapanisse” (Ratso, 2015).

„2013. aasta kevadel alanud kõnelused EL ja Jaapani vabakaubandusleppe sõlmimiseks on neli aastat hiljem jõudnud viimaste, kõige keerulisemate küsimuste lahendamiseni. Juba täna on Jaapan EL üks peamistest sihtturgudest, ent olemasolevate tariifsete ja regulatiivsete kaubandusbarjääride langetamine vabakaubanduslepingu raames on EL ettevõtetele oluline Jaapani turu potentsiaali maksimaalseks realiseerimiseks ja senise Jaapani-suunalise ekspordimahtude kasvutrendi jätkamiseks. EL toidusektoril on kaubavahetuse vastastikusest täiendavast liberaliseerimisest peamiselt võita. Kuna alla poole toiduga tarbitavast energiast suudavad jaapanlased ise toota, on riik toidukaupade impordist olulisel määral sõltuv. EL jaoks on Jaapan täna tähtsuset neljas toidukaupade sihtturg ning Jaapanisse suunduvad ekspordimahud on aasta-aastalt suurenenud. Oma osa on siin kahtlemata jaapanlaste toitumisharjumuste läänelikumaks muutumisel traditsiooniline riisil ja kalal baseeruv menüü on asendumas läänelikuma toitumiskultuuriga. EList müüaksegi Jaapani turule peamiselt sealihha, alkohoolseid jooke ja juustu” (Maaeluministerium, 2017b).

Joonis 4. Kaubad kokku: ELi ja Jaapani kaubavahetuse voog ja bilanss, 2007-2017 aastaandmed (Euroopa Komisjon, 2018b)

„Ühe olulisema majandusteemana on viimasel aastal arutatud Atlandi-ülese kaubandus- ja investeerimispartnerluse (TTIP) läbirääkimisi. Kuigi läbirääkimisvoorudes saavutati mõningast edu, jäid lahkarvamused paljudes tähtsates küsimustes püsima ja Obama valitsuse ametiajal ei suudetud läbirääkimisi lõpule viia. USA presidendi- ja kongressivalimiste tõttu, mis muu hulgas toovad endaga kaasa USA uue kaubandusesindaja nimetamise menetluse, on TTIP juba sügavamalt kahtluse alla sattunud. EL on valmis läbirääkimisi jätkama. Vahepeal jätkuvad võimaluste piires tehnilised kontaktid“ (Euroopa Parlament, 2018a).

“USA oli 2016. aastal jätkuvalt ELi ekspordi peamine sihtkoht ja sinna suundus 20,7% kogu ELi kaubaekspordist (võrdluseks – Hiinasse 9,7%). USA oli ELi suuruselt teine impordipartner ja sealt saabus 14,5% ELi imporditud kaupadest. Sellega jäi USA maha Hiinast, kust ELi saabuv import moodustas koguimpordist 20,2%, edestas aga Šveitsi ja Venemaad, kelle arvele langes vastavalt 7,1% ja 7,0% ELi koguimpordist” (Euroopa Parlament, 2018a).

Tabel 3. ELi ja USA vaheline kaubandus 2014–2016 (miljardit eurot) (Euroopa Parlament, 2018a).

Aasta	ELi kauba-import USAst	ELi kauba-eksport USAsse	ELi kaubandus-bilanss (kaubad)
2014	209,3	311,6	+102,3
2015	249,3	371,3	+122,0
2016	246,8	362,0	+115,2

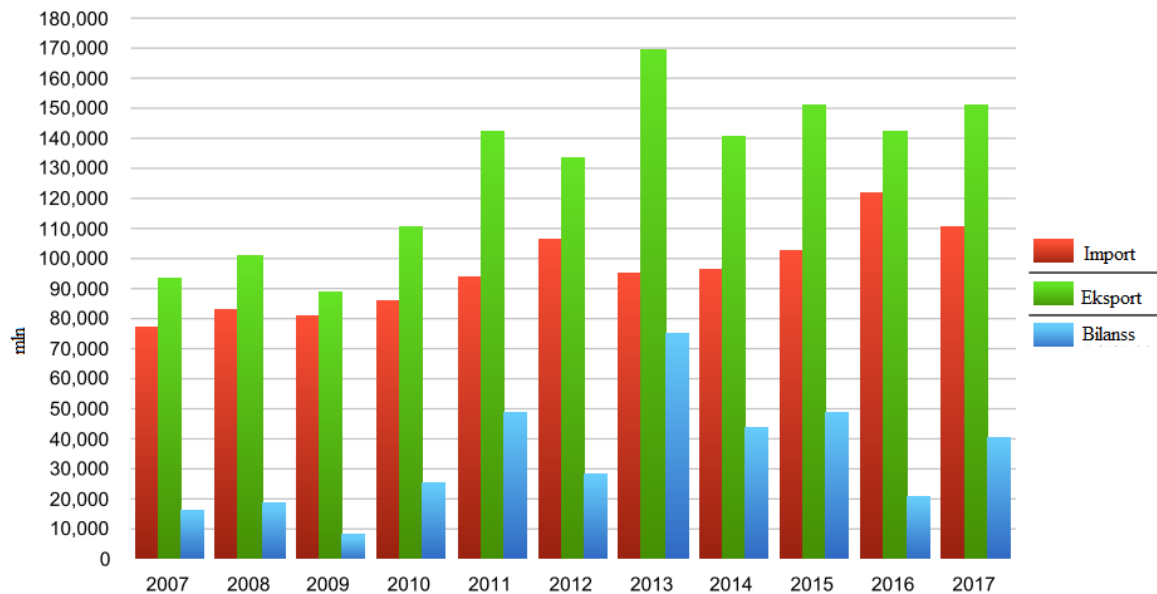
“2015. aastal oli EL USA järel Kanada suuruselt teine kaubanduspartner, kelle arvele langes ligikaudu 9,5% Kanada kaupade koguekspordist ja -impordist. EL eksportis 2016. aastal Kanadasse kaupu 35,2 miljardi euro väärtuses ja importis Kanadast kaupu 29,1 miljardi euro väärtuses. 2016. aastal oli Kanada ELi rahvusvaheliste kaubanduspartnerite seas 10. kohal. Peamised kaubad, millega kahe partneri vahel kaubeldakse, on masinad, transpordivahendid ja kemikaalid” (Euroopa Parlament, 2018a).

Šveits ei ole Euroopa Majanduspiirkonna liige, aga siiski ELi suhted on Šveitsiga eraldi reguleeritud ELi ja Šveitsi kahepoolsete lepingute kaudu. Õieti ei olegi EL-il ühegi teise riigiga niipalju lepinguid kui seda on sõlmitud Šveitsiga.

Tabel 4. ELi ja Kanada kaubavahetus 2014–2016 (miljardit eurot) (Euroopa Parlament, 2018a).

Aasta	ELi kauba-import Kanadast	ELi kauba-eksport Kanadasse	ELi kaubandus-bilanss (kaubad)
2014	27,4	31,6	+4,2
2015	28,3	35,1	+6,8
2016	29,1	35,2	+6,1

Šveitsil on suur ostujõud ja on tuntud kui avatud turuga riik, mis on teisel kohal pärast Ameerika Ühendriike. Peale Venemaa embargo kehtestamist hakkasid ettevõtted oma ekspordi ümbersuunama alternatiivturgudele, mille tagajärjel kasvas ka Šveitsi impordistatistika. Aastatel 2014-2016 on kõige paremini näha, kuidas Euroopa Liidu eksport suunati ka Šveitsi, mille tagajärjel Šveitsi import kasvas enam kui 20 mld eurot võrra.

Joonis 4. Kaubad kokku: ELi ja Šveitsi kaubavahetuse voog ja bilanss, 2007-2017 aastaandmed (Euroopa Komisjon, 2018c)

„Kriis tõi paljudes Euroopa riikides välja suured probleemid ja jätkusuutmatud arengusuunad ning selgus, et ELi riikide majandused sõltuvad üksteisest väga palju. Peeti vajalikuks kogu ELis majanduspoliitikat ulatuslikumalt kooskõlastada, et lahendada probleemid ning elavdada edaspidi majanduskasvu ja töökohtade loomist. Selle eesmärgi saavutamiseks vaadati läbi ELi majanduspoliitika kooskõlastamisega tegelevate asutuste ja menetluste süsteem ning seda tugevdati 2011. aastal (majanduse juhtimist käsitleva kuue seadusandliku akti paketi vastuvõtmisega), 2012. aastal (pangandusliitu puudutavate ettepanekutega ja Euroopa stabiilsusmehhanismi (ESM) loomisega), 2013. aastal (kahe seadusandliku ettepaneku paketi vastuvõtmisega), 2014. aastal (ühtse järelevalvemehhanismi ja ühtse kriisilahenduskorra loomisega) ning 2015. aastal (Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi (EFSI) loomisega)“ (Euroopa Parlament, 2018b)

EL 28 väliskaubanduse valdkonnas oli 2016. aastal ELi liikmesriikide seas ülekaalukalt suurim panustaja Saksamaa, kelle kaubavahetus moodustas 28,7 % EL 28 ekspordist ELi mittekuuluvatesse riikidesse ja peaaegu viiendiku (18,8 %) EL 28 impordist (vt joonis 7). Järgmised kolm suurimat eksportijat olid samad mis 2015. aastal – Ühendkuningriik (11,1 %), Itaalia (10,5 %) ja Prantsusmaa (10,5 %), kusjuures Itaalia läks Prantsusmaast EL 28 välisekspordi vallas mööda. Need olid Saksamaa kõrval ainukesed ELi liikmesriigid, kellel oli EL 28 ekspordis tulemuseks kahekohaline arv. Suurimad ELi mittekuuluvatest riikidest importijad olid 2016. aastal Saksamaa kõrval Ühendkuningriik (16,6 %),

Madalmaad (14,2 %), Prantsusmaa (9,4 %) ja Itaalia (8,4 %). Madalmaade suhteliselt suur osakaal tuleneb vähemalt osaliselt märkimisväärse mahus kauba arvelt, mis liigub ELi Euroopa Liidu suurima meresadama Rotterdami kaudu. EL 28 väliskaubavahetuses registreeritud suurim ülejääk 2016. aastal oli Saksamaal (180,9 miljardit eurot), millele järgnesid Itaalia (39,9 miljardit eurot) ja Iirimaa (34,5 miljardit eurot). Suurim puudujääk ELi väliskaubavahetuses registreeriti Madalmaadel (115,9 miljardit eurot) ja Ühendkuningriigil (89,7 miljardit eurot)” (Eurostat, 2018c)

„Venemaa impordikeelule reageeris Euroopa Komisjon väga kiiresti ning rakendas laiaulatuslikku abimeetmete paketti, alustades toetustest hooajalistele kiiresti riknevatele puu- ja juurviljadele, mille turg Venemaal päevapealt ära langes, samuti piimasektorile, kus Venemaa osatähtsus ekspordis on olnud eriti suur. Et negatiivne mõju andis eriti tunda Balti riikide piimasektoris (kus kokkuostuhinnad langesid enim), siis otsustas Euroopa Komisjon novembri lõpul toetada erakorralise abiga just Eesti, Läti ja Leedu piimatootjaid 28 miljoni euro ulatuses, millest 6,9 miljonit said Eesti põllumehed. Lisaks nimetatule on Euroopa Komisjon aidanud kaasa sellele, et senini Venemaale eksportijad leiaksid uusi turge. Igal aastal on komisjon toetanud põllumajandussaaduste ekspordiedendusprogramme 60 miljoni ulatuses, millele lisati veel 30 miljonit. See võimaldab toetada messidel esinemist ja suunatud äridelegatsioone” (Ratso, 2015).

„Ameerika Ühendriigid jäid 2016. aastal EL 28-st eksporditud kaupade kõige olulisemaks sihtkohaks (vt joonis 11), kuigi EL 28 Ameerika Ühendriikidesse suunatud ekspordi osakaal vähenes 28,0 %-lt 2002. aastal 16,7 %-le 2013. aastal ning kasvas 2016. aastal 20,8 %-le. Tähtsuset järgmine EL 28 ekspordi sihtkoht 2016. aastal oli Hiina (9,7 % EL 28 koguekspordist), millele järgnes Šveits (8,2 %). 2015. aastal edestas Türgi Venemaad EL 28 kaubaekspordi suuruselt neljanda sihtkohana ning see suundumus jätkus ka 2016. aastal, mil Türgisse suundus 4,5 % EL 28 ekspordist. EL 28 kaubaekspordi seitsmele suurimale turule – Ameerika Ühendriigid, Hiina, Šveits, Türgi, Venemaa, Jaapan ja Norra – läks enam kui pool (53,4 %) EL 28 koguekspordist” (Eurostat, 2018c).

„Seitse suurimat EL 28-sse kauba importijat olid samad mis seitse suurimat EL 28-st eksporditud kaupade sihtturgu, ehkki nende järjestus oli veidi teistsugune (vrld jooniseid 11 ja 12). Nende seitsme riigi osakaal EL 28 impordis oli suurem kui nende osakaal EL 28 ekspordis: veidi enam kui kolm viiendikku (60,2 %) EL 28-sse suunduvast koguimpordist oli pärit kõnealuselt seitsmest riigist. Hiinast pärines 2016. aastal enam kui üks viiendik

(20,2 %) EL 28-sse suunduvast koguimpordist ning see tegi Hiinast suurima EL 28-sse imporditud kaupade tarnija. Ameerika Ühendriikide osakaal EL 28 impordis (14,5 %) oli umbes 6 protsendipunkti madalam kui Hiinal, kusjuures EL 28-sse imporditud kaupade suuruselt kolmanda ja neljanda tarnija, Šveitsi (7,1 %) ja Venemaa (7,0 %) osakaalud olid veel 7 protsendipunkti madalamad. EL 28-sse imporditud kaupade suuruselt viies tarnija oli Türgi, kellele järgnesid tihedalt Jaapan ja Norra” (Eurostat, 2018c).

Lõputöö käigus selgus, et Venemaa impordikeeld mõjutas kõige rohkem Euroopa Liidu väliskaubandust, kuna peale embargo kehtestamist pidid Euroopa liikmesriigid leidma uusi turge toodangu müümiseks. Seega EL-i valitsus otsustas avada uusi turge Euroopa kaupadele, mis tähendab seda, et tuli sõlmida uued kaubanduslepingud. Eelnevalt oli välja toodud erinevad kaubanduspartnerid, kellel oli aastatel 2013-2016 märkimisväärne kasv impordistatistikas. On oluline märkida, et autor hindab seda kui positiivseks tagajärjeks, kuna uued kaubanduslepingud avavad uusi võimalusi Euroopa ettevõtete jaoks. Positiivse järeldusena võib välja tuua ka selle, et Venemaa väliskaubandust piiravad meetmed ei avaldanud suurt mõju, kuna Euroopa Liit on kasutanud otstarbekaid kaitsemeetmeid.

KOKKUVÕTE

Lõputöö eesmärgiks oli selgitada välja Venemaa embargo mõju Euroopa Liidu liikmesriikide väliskaubandusele. Töö käigus selgus, et Venemaa sanktsioonide mõju Euroopa Liidule oli suhteliselt väike, kuna EL-i liikmesriigid kasutasid häid kaitsemeetmeid ning SKP pikaajalise mahu paneb paika väärtuse loomine, mitte tarbimine. Sanktsioonide poolt mõjutatud ekspordi puhul jääb EL-i tootmisvõimsus alles. Ekspordi ümbersuunamisega võib toota samapalju kuhugi mujale. Uuritud probleem on siiaaani aktuaalne, kuna Venemaa majandussantsioonid veel kehtivad ning võivad tekkida juurde.

Toiduturg on kasvava nõudlusega turg, mis vajab riikliku kaitset või siis Euroopa Liidu meetmeid põllumajandussektoris, kalanduses ja toiduainetööstuses. Need sektorid on tundlikud poliitiliste tegurite vastu. EL-l tuleb rakendada kaitsemeetmeid lühiajaliste riskide maandamiseks ning ekspordi ümber suunamiseks. Venemaa turg jääb poliitilistel põhjustel täiesti ettearvamatuks, millepärast tuleb lähimatel aastatel arvestada riskidega, mis kaasnevad Venemaa turule sisenemisel.

Kui peale kaubandusliku keeldu ei rakendada kaitsemeetmeid või viidata ajaga, siis sellega kaasnevad suured kulutused nii erafirmadele kui ka riigile terviklikult. Eelkõige kannatada saavad inimesed, kes kaotavad oma tööd ning riik, mis jääb maksutulust ilma.

Töös kirjeldati teoreetilises osas sanktsiooni, kui väliskaubandust piiravat meetet ja toodi välja põhjaliku selgitust, mida tähendab sanktsioon ehk majanduspoliitiline keeld ja mida see täpsemalt keelab. Muuhulgas tõi autor välja ka väliskaubandust mõjutavaid piiranguid, mida riigid kasutavad oma poliitiliste huvide teostamiseks teiste riikide suhtes, seda kas teise riigi mõjutamiseks või enda kaitseks. Autor koondas kokku ja tõi välja kaubandusmeetmete liigituse ja nende mõjud.

Teooriast selgus, et sanktsioonide ja kõike muude barjääride tekkimise üheks tähtsaimaks teguriks on rahvusvahelised suhted. Suhteid proovitakse reguleerida Maailma Kaubandusorganisatsiooni poolt, kuid ikkagi tekitatakse erinevaid piiravaid meetmeid, mille eesmärgiks on sihtriigi kaubavahetus.

Statistika tulemustest lähtuvalt järeldatakse, et sanktsioonidega mõjutatud ettevõtted pidid vähendama tootmiskahtu, millega kaasnes ka ekspordi langemine, mis omakorda tähendab väiksemat kasumit. Oluline on märkida, et jõukamad Euroopa Liidu liikmesriigid said

kiiremini taastuda Venemaa kaubanduslikust keelust. Samas ka vaesemate riikide ekspordi statistika näitab stabiilsust. Positiivse järeldusena võib välja tuua selle, et sanktsioonide tagajärjed ei olnud EL-i jaoks nii negatiivsed ja rasked, et oleks oht ettevõtete püsijäämisele. Euroopa Liidu eksport kolmandatesse riikidesse näitas, et kauba eksport jäi samal tasandil seisma ehk ettevõtted suutsid probleemi lahendada.

SUMMARY

World trade can be characterized as a large network where the economic policy decision of the wealthier countries also has consequences in other countries. Many countries have introduced trade restrictive measures, imposing taxes and special requirements on goods entering the field and giving benefits to their products through financial contributions.

The aim of the thesis is to identify the impact of the Russian embargo on the trade flows of the EU Member States.

The following research tasks have been set to achieve the goal:

1. To provide an overview of sanctions or measures restricting trade.
2. Give an overview of how trade restrictions affect the economy.
3. Give an overview of EU trade restrictions on exports.
4. Analyze the exports and economies of the EU member states.

The aim of the thesis was to identify the impact of the Russian embargo on trade flows between the EU Member States. The work revealed that the impact of Russia's sanctions on the European Union was relatively small, since EU Member States have used good safeguards and long-term GDP growth creates value rather than consumption. In the case of exports affected by sanctions, EU production capacity remains. Exportation redirection can be produced in the same way elsewhere. The problem studied is still topical, as Russian economic sentiment is still valid and may occur.

The food market is a market with growing demand, which requires national protection, or European Union action in the agricultural sector, fisheries and the food industry. These sectors are sensitive to political factors. The EU needs to implement safeguards to mitigate short-term risks and redirect exports. The Russian market remains completely unpredictable for political reasons, which is why the risks associated with entry into the Russian market must be taken into account in the coming years.

If, apart from a commercial prohibition, safeguard measures are not applied or time-based, it will entail high costs for private companies and for the state as a whole. In particular, people who lose their jobs and a country that is without tax revenue will suffer.

In the theoretical part, the work described the sanction as a measure restricting foreign trade and provided a thorough explanation of what the sanction, the economic policy ban, means and what it specifically prohibits. Among other things, the author also outlined the restrictions affecting foreign trade that countries use to pursue their political interests against other countries, either to influence another country or to protect themselves. The author summed up and outlined the classification of trade measures and their effects.

The theory revealed that international relations are one of the key factors in the establishment of sanctions and all other barriers. The relationship is being tweaked by the World Trade Organization, but there are still various restrictive measures aimed at trade between the country of destination.

Based on the results of the statistics, it is concluded that the companies affected by the sanctions were to reduce their production volume, which also resulted in the fall in exports, which in turn meant lower profits. It is important to note that the wealthiest Member States of the European Union were quicker to recover from Russia's trade ban. However, exports from poorer countries also show stability.

The positive consequences of the sanctions were not so bad and difficult for the EU as to endanger the survival of companies. Exports of European Union to third countries showed that exports of goods remained at the same level, which means that companies were able to solve the problem.

The thesis revealed that imports from Russia were affected most by the foreign trade of the European Union, since the imposition of the embargo on European Member States had to find new markets for the sale of the production. Thus, the EU, the Government decided to open up new markets for European goods, which means that came to conclude new trade agreements.

Previously outlined various trading partners, who were in the years 2013-2016 a significant increase in the import statistics. It is important to note that the author assesses it as positive results, because of new trade agreements will open up new opportunities for European companies. The positive consequence that can also bring out the Russia foreign trade restrictive measures did not have a big impact, because the European Union has used the appropriate protective measures, that the Member States of the European Union, foreign trade would be stable.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Manoli, P., 2013. Political Economy Aspects of Deep and Comprehensive Free Trade Agreements. Rmt: Eastern Journal of European Studies. University of the Aegean, pp. 51–73.

Abboushi, S., 2010. Trade Protectionism: Reasons and Outcomes. Rmt: Competitiveness Review. Pittsburgh: Duquesne University, pp. 384–394.

Dür, A., Baccini, L., Elsig, M., 2014. The Design of International Trade Agreements: Introducing a New Dataset. The Review of International Organizations, pp. 353–375. Leitud: LSE Research Online. [01.02.2018].

Lane, P., R. & Milesi-Ferretti, G., M., 2003. International Financial Integration. pp. 82–113. Dublin: Economics Department.

Coughlin, C., C., 2010. Measuring international trade policy: a primer on trade restrictiveness indices. 92(5), pp. 381- 394. Leitud: Federal Reserve Bank of ST. Louis Review.

Disdier, A. C., Fontagne, L., & Mimouni, M., 2008. The impact of regulations on agricultural trade: evidence from the SPS and TBT agreements. Paris: School of Economics. [02.02.2018].

Bussière, M., Pérez-Barreiro, E., Straub, R., Taglioni, D., 2011. Protectionist Responses to the Crisis: Global Trends and Implications. The World Economy, 34 (5), pp. 826–852. Leitud: Wiley Online Library. [06.02.2018].

Välisministeerium, 2010. Rahvusvahelise sanktsiooni seaduse eelnõu seletuskiri. [Võrgumaterjal] Leitav: [http://www.vm.ee/sites/default/files/content-editors/Rahvusvahelise_sanktsiooni_seletuskiri_lisadega_\(636\).pdf](http://www.vm.ee/sites/default/files/content-editors/Rahvusvahelise_sanktsiooni_seletuskiri_lisadega_(636).pdf) [Kasutatud 8.02.2018].

Välisministeerium, 2017. Rahvusvahelised sanktsioonid (piiravad meetmed). [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.vm.ee/et/rahvusvahelised-sanktsioonid-piiravad-meetmed> [Kasutatud 22.02.2018].

Правительство российской федерации, 2014. О применении отдельных специальных экономических мер в целях обеспечения безопасности Российской Федерации. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://government.ru/media/files/41d4f8e16a0f70d2537c.pdf> [Kasutatud 02.03.2018].

Eesti Konjunkturiinstituut, 2014. Venemaa impordikeelu mõju analüüs. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.agri.ee/sites/default/files/content/uuringud/2014/uuring-2014-venemaa-impordikeeld-analuus.pdf> [Kasutatud 02.03.2018].

Maaeluministeerium, 2017a. Venemaa sanktsioonid Euroopa Liidu toidukaupadele. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.agri.ee/et/venemaa-sanktsioonid-euroopa-liidu-toidukaupadele> [Kasutatud 02.03.2018].

Trading Economics, 2017a. European Union GDP. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.tradingeconomics.com/european-union/gdp> [Kasutatud 22.03. 2018].

Trading Economics, 2017b. European Union Exports. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.tradingeconomics.com/european-union/exports> [Kasutatud 01.04. 2018].

Tandru, D., 2011a. Regionaalökonomika. [Võrgumaterjal] Leitav: http://www.lvrkk.ee/kristiina/Diana_Tandru/regionaalokonomika/wto.html [Kasutatud 01.04. 2018].

Tandru, D., 2011b. Regionaalökonomika. [Võrgumaterjal] Leitav: http://www.lvrkk.ee/kristiina/Diana_Tandru/regionaalokonomika/wto.html [Kasutatud 01.04. 2018].

WTO, 2017. The World Trade Organization (WTO) and EU agriculture. [Võrgumaterjal] Leitav: https://ec.europa.eu/agriculture/wto_da [Kasutatud 01.04.2017].

Pihelgas, T., 2012. *Süsinikumaksuga kliima soojenemise vastu? Energiakaubanduse keskkonnakaitseliste aspektide reguleerimine WTO raamistikus. Magistritöö. Tallinn: Tartu Ülikool.*

Euroopa Ülemkogu, 2017. ELi sanktsioonide vastuvõtmise ja läbivaatamise menetlus. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.consilium.europa.eu/et/policies/sanctions/adoption-review-procedure/> [Kasutatud 01. 04. 2018].

Euroopa komisjon, 2009. Sanktsioonid. [Võrgumaterjal] Leitav: http://eeas.europa.eu/archives/docs/cfsp/sanctions/docs/index_et.pdf [Kasutatud 03. 04. 2018].

Euroopa Liidu Nõukogu, 2017. Eri liiki sanktsioonid. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.consilium.europa.eu/et/policies/sanctions/different-types/> [Kasutatud 03. 04. 2018].

Ratso, S., 2015. Euroopa Liidu ja Venemaa kaubandussuhted ELi sanktsioonide ja Venemaa-poolsete impordimeetmete valguses. Diplomaatia, Märts 2015, Nr 139.

Eurostat, 2018a. Exports and imports by Member States of the EU/third countries. [Võrgumaterjal] Leitav: http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/nama_10_exi [Kasutatud 8.04.2018].

Eurostat, 2018b. Share of EU in the World Trade. [Võrgumaterjal] Leitav: http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/ext_lt_introle [Kasutatud 8.04.2018].

Euroopa komisjon, 2018a. Russian import ban on EU products. [Võrgumaterjal] Leitav: https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/ia_eu-russia_ru-eu-import-ban_20140807_decree778-rus.pdf [Kasutatud 9.04.2018].

Välisministeerium, 2014. WTO funktsioonid. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://vm.ee/et/wto-funktsioonid> [Kasutatud 9.04.2018].

Euroopa komisjon, 2017. Komisjoni delegeeritud määrus. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/3/2017/ET/C-2017-2416-F1-ET-MAIN-PART-1.PDF> [Kasutatud 08.05.2018].

Maaeluministeerium, 2017b. Toidusektori väliskaubandus. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.agri.ee/sites/default/files/content/ylevaated/ulevaade-valiskaubandus-2017-02.pdf> [Kasutatud 08.05.2018].

Euroopa Parlament, 2018a. Atlandi-ülesed suhted: USA ja Kanada. [Võrgumaterjal] Leitav: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/et/-displayFtu.html?ftuId=FTU_5.6.1.html [Kasutatud 09.05.2018].

Euroopa komisjon, 2018b. European Union, Trade in goods with Japan. [Võrgumaterjal] Leitav: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/-september/tradoc_113403.pdf [Kasutatud 8.05.2018].

Euroopa Komisjon, 2018c. European Union, Trade in goods with Switzerland. [Võrgumaterjal] Leitav: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/-tradoc_113450.pdf [Kasutatud 8.05.2018].

Eurostat, 2018c. Rahvusvaheline kaubavahetus. [Võrgumaterjal] Leitav: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/International_trade_in_goods/et#ELi_v.C3.A4liskaubavahetus [Kasutatud 8.05.2018].

Euroopa Parlament, 2018b. Majanduse juhtimine. [Võrgumaterjal] Leitav: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/et/displayFtu.html?ftuId=FTU_2.6.4.html [Kasutatud 09.05.2018].

Lisa 1. Kaubakoodid ja nende kirjeldus

Tabel 5. Venemaa kaubandusliku keelu kaubakoodid ja nende kirjeldus (Euroopa komisjon, 2018a) (autori poolt koostatud)

Kaubakood	Kirjeldus
0201	- Värske või jahutatud veiseliha
0202	- Külmutatud veiseliha
0203	- Värske, jahutatud või külmutatud sealih
0207	- Rubriigi 0105 kodulindude värske, jahutatud või külmutatud liha ja söödav rups
0210	- Liha ja söödav rups, soolatud, soolvees, kuivatatud või suitsutatud; toiduks kasutatav lihast või rupsist valmistatud jahu
0301	- Eluskala
0302	- Värske või jahutatud kala
0303	- Külmutatud kala
0304	- Kalafileed ja muu kalaliha (k.a kalahakkliha), värske, jahutatud või külmutatud
0305	- Kuivatatud, soolatud või soolvees kala; külm- või kuumsuitsukala; inimtoiduks kõlblik kalajahu ja -graanulid
0307	- Limused, karbis või karbita, elusad, värsked, jahutatud, külmutatud, kuivatatud, soolvees või soolatud; suitsutatud limused, puhastatud või puhastamata, enne suitsutamist või suitsutamise käigus kuumtöödeldud või mitte; inimtoiduks kõlblik jahu ja graanulid limustest
0306	- Vähid, puhastatud või puhastamata, elusad, värsked, jahutatud, külmutatud, kuivatatud, soolvees või soolatud; suitsutatud vähid, puhastatud või puhastamata, kuumtöödeldud enne suitsutamist või suitsutamise käigus või mitte; vees või aurus keedetud vähid (puhastamata), olenemata sellest, kas jahutatud või jahutamata, külmutatud, kuivatatud, soolatud, soolvees või mitte; inimtoiduks kõlblik jahu ja graanulid vähkidest
0308	- Muud veeseligrootud (v.a vähid ja limused), elusad, värsked, jahutatud, külmutatud, kuivatatud, soolatud või soolvees; suitsutatud veeseligrootud (v.a vähid ja limused), enne suitsutamist või suitsutamise käigus kuumtöödeldud või mitte; inimtoiduks kõlblik jahu ja graanulid muudest veeseligrootutest peale vähkide ja limuste

0401	- Piim ja rõõsk koor, kontsentreerimata, suhkru- või muu magusainelisandita
0402	- Piim ja rõõsk koor, kontsentreeritud või suhkru- või muu magusainelisandiga
0403	Petipiim, kalgendatud piim ja koor, jogurt, keefir ja muu fermenteeritud või hapendatud piim ja koor (kontsentreeritud või kontsentreerimata, suhkru- või muu magusaine-, lõhna- ja maitseainetega, pähkli-, kakao- või puuviljalisandiga või ilma)
0404	- Vadak, kontsentreeritud või kontsentreerimata, suhkru- või muu magusainelisandiga või ilma; mujal nimetamata tooted naturaalsest piimakomponentidest, suhkru- või muu magusainelisandiga või ilma
0405	- Või ja muud piimarasvad; piimarasvavõided
0406	- Juust ja kohupiim
0701	- Kartulid, värsked või jahutatud
0702	- Tomatid, värsked või jahutatud
0703	- Sibul, šalott, küüslauk, porrulauk jm laugud, värsked või jahutatud
0704	- Kapsas, lillkapsas, nuikapsas, lehtkapsas ja muu söödav kapsas perekonnast Brassica, värsked või jahutatud
0705	- Aedsalat (<i>Lactuca sativa</i>) ja sigur (<i>Cichorium spp.</i>), värsked või jahutatud
0706	- Porgand, naeris, söögipeet, aed-piimjuur, juurseller, redis jms söödav juurvili, värsked või jahutatud
0707	- Kurgid ja korniõnid, värsked või jahutatud
0708	- Kaunviljad, poetatud või poetamata, värsked või jahutatud
0709	- Muu köögivili, värsked või jahutatud
0710	- Külmutatud köögivili, toores või eelnevalt aurutatud või keedetud
0711	- Ajutiseks säilitamiseks konserveeritud köögivili (näiteks gaasilise vääveldioksiidiga, soolvees, väävlishapus vees või muus konserveerivas lahuses), kuid kohe tarbimiseks kõlbmatud
0712	- Kuivatatud köögivili (tervelt, tükeldatult, viilutatult, purustatult või pulbrina), muul viisil töötlemata
0713	- Kuivatatud kaunviljad (poetatud, kooritud või koorimata, tükeldatud või tükeldamata)

0714	- Maniokk, maranta, saalep, maapirn, bataat jms kõrge tärklise- või inuliinisisaldusega juured ja mugulad (värsked, jahutatud, külmutatud või kuivatatud, tükeldamata või tükeldatud või graanulitena); saagopalmi säsi.
0801	- Kookospähklid, brasiilia pähklid ja kašupähklid, värsked või kuivatatud, lüditud või lüdimata, kooritud või koorimata
0802	- Muud pähklid, värsked või kuivatatud, lüditud või lüdimata, kooritud või koorimata
0803	- Värsked või kuivatatud banaanid, k.a jahubanaanid
0804	- Värsked või kuivatatud datlid, viigimarjad, ananassid, avokaadod, guajaaivid, mangod ja mangostanid
0805	- Värsked või kuivatatud tsitrusviljad
0806	- Värsked või kuivatatud viinamarjad
0807	- Värsked melonid (k.a arbuusid) ja papaiad
0808	- Värsked õunad, pirnid ja küdooniad
0809	- Värsked aprikoosid, kirsid, virsikud (k.a nektariinid), ploomid ja laukaploomid
0810	- Muud värsked marjad ja puuviljad
0811	- Külmutatud puuviljad, marjad ja pähklid, kuumtöötlemata, aurutatud või vees keedetud, suhkru- või muu magusainelisandiga või ilma
0813	- Kuivatatud puuviljad ja marjad, v.a rubriikide 0801-0806 puuviljad; selle grupi pähklite või kuivatatud puuviljade ja marjade segud
1601 00 10	- Vorstid jms tooted lihast, rupsist või verest; nende baasil valmistatud toiduained

Lisa 2. WTO funktsioonid

Tabel 6. WTO funktsioonid ja nende kirjeldus (Välisministeerium, 2014)

<p>Lepingute rakendamine ja rakendamise jälgimine</p>	<p>WTO aitab kaasa asutamislepingu (Marrakeši lepingu) ja mitmepoolsete kaubanduslepingute rakendamisele, haldamisele ning toimimisele ja nende eesmärkide edendamisele ning tagab mitmepoolsete kaubanduslepingute rakendamise, haldamise ja toimimise raamistiku. Mitmed WTO nõukogud ja komiteed on loodud just erinevate lepingute rakendamise jälgimiseks.</p>
<p>Kaubandusläbirääkimised</p>	<p>WTO tagab foorumi oma liikmete vaheliste läbirääkimiste jaoks mitmepoolsete kaubandussuhete küsimustes, mida on käsitletud asutamislepingus (kaubad, teenused, intellektuaalomandi kaitse), kaubanduse liberaliseerimise küsimustes ja ka lubatud erandite üle. Kaubandusküsimused pole püsiva iseloomuga, vaid muutuvad ning seega on WTO läbirääkimiste raamistik vajalik nii muutustega kaasaskäimiseks kui nende haaramiseks lepinguliselt raamistikku läbi multilateraalsete läbirääkimiste. Vastavalt ministrite konverentsi otsusele võib WTO tagada foorumi liikmete vaheliste jätkuläbirääkimiste jaoks mitmepoolsete kaubandussuhete asjus ning raamistiku läbirääkimiste tulemuste rakendamiseks. Hetkel käimasolev Doha läbirääkimistevoor hõlmab suurt hulka selliseid "uusi" kaubandusküsimusi.</p>
<p>Vaidluste lahendamine</p>	<p>WTO haldab vaidluste lahendamist reguleerivate eeskirjade ja protseduuride lepet, nn. vaidluste lahendamise käsituslepet (DSU - <i>Dispute Settlement Understanding</i>). Vaidluste lahendamise alane lepe on</p>

	<p>oluline, et tagada WTO reeglite täitmine ja kaubandussüsteemi stabiilne ning tõrgeteta toimimine.</p>
<p>Liikmete kaubanduspoliitika ülevaatus</p>	<p>WTO haldab kaubanduspoliitika läbivaatamise (TPR) mehhanismi, mis on sätestatud asutamislepingu Lisas 3. Kõigi WTO liikmete kaubanduspoliitika läbib teatud perioodi tagant TPR ülevaatusprotsessi, mille käigus antakse nii riigi enda kui WTO sekretariaadi poolt välja riigi kaubanduspoliitika ülevaade ning teistele WTO liikmetele võimalus kaubanduspoliitika kohta küsimusi esitada. Mehhanismi eesmärk on kaasa aidata mitmepoolsetest kaubanduslepingutest tulenevatest reeglitest, põhimõtetest ja kohustustest kinnipidamisele. Mehhanismi ülesandeks on uurida liikmete kaubanduspoliitika ja -tavade mõju mitmepoolsele kaubandussüsteemile.</p>
<p>Kaubanduskompetentsi tõstmine</p>	<p>WTO lepingud sisaldavad eraldi sätteid arenguriikidele, sh. pikemad perioodid lepingute rakendamiseks ja lepingutest tulenevate kohustuste täitmiseks, meetmed kaubanduslike võimaluste suurendamiseks, vaidluste lahendamiseks ja tehniliste standardite rakendamiseks. WTO korraldab aastas sadu tehnilise koostöö missioone arenguriikidesse ja iga-aastaseid kursuseid arenguriikide ametnikele. Lisaks on loodud WTO <i>Aid for Trade</i> programm, mille eesmärgiks on aidata arenguriikidel arendada oskusi ja infrastruktuuri oma kaubanduse laiendamiseks.</p>
<p>Laiem dialoog</p>	<p>maailma majanduspoliitika suuremat järjepidevust silmas pidades teeb WTO asjakohast koostööd Rahvusvahelise Valuutafondi (IMF), Maailmapanga (WB) ja selle asutustega ning teiste rahvusvaheliste organisatsioonidega. WTO peab regulaarselt dialooge ka valitsusväliste organisatsioonide, rahvusparlamentide, meedia ja</p>

	<p>rahvusvahelise üldsusega. Dialoogide eesmärgiks on edendada koostööd ja laiendada teadmisi WTO tegevusest. WTO annab välja maailmakaubanduse olukorra ülevaateid ja iga-aastast kaubandusstatistikat.</p>
--	--

Lisa 3. Euroopa Liidu liikmesriikide eksport Venemaale

Tabel 7. Euroopa Liidu riikide eksport Venemaale 2013-2016 (miljonites) (Eurostat, 2018a)

Aasta	2013	2014	2015	2016	2013 vs 2016	2015 vs 2016
ELi liikmesriigid						
Austria	4 308	3 988	2 608	1 953	-55%	-25%
Belgia	5 114	4 092	3 038	3 395	-34%	12%
Bulgaaria	583	527	401	344	-41%	-14%
Horvaatia	282	275	199	191	-32%	-4%
Küpros	24	14	9	10	-58%	11%
Tšehhi Vabariik	4 474	4 105	2 889	2 780	-38%	-4%
Taani	1 562	1 153	745	728	-53%	-2%
Eesti	1 411	1 187	773	776	-45%	0%
Soome	5 359	4 638	3 157	2 975	-44%	-6%
Prantsusmaa	7 721	6 808	4 534	4 942	-36%	9%
Saksamaa	35 789	29 231	21 672	21 664	-39%	0%
Kreeka	405	356	213	215	-47%	1%
Ungari	2 526	2 069	1 504	1 412	-44%	-6%
Iirimaa	633	718	366	361	-43%	-1%
Itaalia	10 772	9 503	7 093	6 720	-38%	-5%
Läti	1 760	1 606	1 252	1 243	-29%	-1%
Leedu	4 869	5 081	3 139	3 049	-37%	-3%
Luksemburg	156	129	112	130	-17%	16%
Malta	36	3	3	3	-92%	0%
Holland	7 956	6 611	4 807	4 697	-41%	-2%
Poola	8 113	7 006	5 119	5 207	-36%	2%
Portugal	263	204	158	143	-46%	-9%
Rumeenia	1 382	1 452	990	970	-30%	-2%
Slovakkia	2 555	2 130	1 527	1 479	-42%	-3%
Sloveenia	1 190	1 129	861	790	-34%	-8%
Hispaania	2 813	2 583	1 670	1 603	-43%	-4%
Rootsi	2 728	2 427	1 570	1 545	-43%	-2%
Suurbritannia	4 667	4 177	3 330	3 084	-34%	-7%
EU28	119 449	103 202	73 737	72 408	-39%	-2%

Tabel 8. Lõuna-Euroopa Liidu riikide eksport Venemaale 2013-2016 (miljonites) (Eurostat, 2018a)

Aasta	2013	2014	2015	2016	2013 vs 2016	2015 vs 2016
Lõuna- Euroopa						
Portugal	263	204	158	143	-46%	-9%
Hispaania	2 813	2 583	1 670	1 603	-43%	-4%
Malta	36	3	3	3	-92%	0%
Itaalia	10 772	9 503	7 093	6 720	-38%	-5%
Kreeka	405	356	213	215	-47%	1%
Küpros	24	14	9	10	-58%	11%
Kokku	14 313	12 663	9 146	8 694	-39%	-5%

Tabel 9. Lääne-Euroopa Liidu riikide eksport Venemaale 2013-2016 (miljonites) (Eurostat, 2018a)

Aasta	2013	2014	2015	2016	2013 vs 2016	2015 vs 2016
Lääne- Euroopa						
Austria	4 308	3 988	2 608	1 953	-55%	-25%
Belgia	5 114	4 092	3 038	3 395	-34%	12%
Prantsusmaa	7 721	6 808	4 534	4 942	-36%	9%
Saksamaa	35 789	29 231	21 672	21 664	-39%	0%
Luksemburg	156	129	112	130	-17%	16%
Holland	7 956	6 611	4 807	4 697	-41%	-2%
Kokku	61 044	50 859	36 771	36 781	-40%	0%

Tabel 10. Põhja-Euroopa Liidu riikide eksport Venemaale 2013-2016 (miljonites) (Eurostat, 2018a)

Aasta	2013	2014	2015	2016	2013 vs 2016	2015 vs 2016
Põhja- Euroopa						
Eesti	1 411	1 187	773	776	-45%	0%
Rootsi	2 728	2 427	1 570	1 545	-43%	-2%
Läti	1 760	1 606	1 252	1 243	-29%	-1%
Leedu	4 869	5 081	3 139	3 049	-37%	-3%
Iirimaa	633	718	366	361	-43%	-1%
Soome	5 359	4 638	3 157	2 975	-44%	-6%
Taani	1 562	1 153	745	728	-53%	-2%
Suurbritannia	4 667	4 177	3 330	3 084	-34%	-7%
Kokku	27 297	24 975	16 940	15 714	-42%	-7%

Tabel 11. Ida-Euroopa Liidu riikide eksport Venemaale 2013-2016 (miljonites) (Eurostat, 2018a)

Aasta	2013	2014	2015	2016	2013 vs 2016	2015 vs 2016
Ida- Euroopa						
Slovakkia	2 555	2 130	1 527	1 479	-42%	-3%
Rumeenia	1 382	1 452	990	970	-30%	-2%
Poola	8 113	7 006	5 119	5 207	-36%	2%
Ungari	2 526	2 069	1 504	1 412	-44%	-6%
Tšehhi Vabariik	4 474	4 105	2 889	2 780	-38%	-4%
Horvaatia	282	275	199	191	-32%	-4%
Bulgaaria	583	527	401	344	-41%	-14%

Aasta	2013	2014	2015	2016	2013 vs 2016	2015 vs 2016
Ida- Euroopa						
Kokku	19 915	17 564	12 629	12 383	-38%	-2%